Орган Руського Народного Союза в Америці

Свобода

В лучності сила

SWOBODA

Рік XVIII. Ню Иорк, Четвер, 19-го мая 1910. Число 20 Vol. XVIII New York, N. Y Thursday, May 19, 1910. No. 20

# Під розвагу Братств Р. Н. Союза.

Остатними часами викликав о. Іван Ардан не абияку заверуху. Через те, що я, яко директор друкарні, не позволив помістити його дописи у ,,Свободі'', випечатав він циркулярі і розіслав їх до всїх відділів Р. Н. Союза. В тім циркуляри не уважав о. Іван Ардан за відповідне згадати бодай кількома словами, що містила його неприйнята допись, лише в сьвятім обуреню і словами обчисленими на сліплене очей ремствує він на ,,утиск'' і ,,знаругу'', яку заподіяно йому через те, що хтось важив ся відкинути його допись. В попереднім ч. ,,Свободи'' обіцяв я забрати публично голос і пояснити Братствам Р. Н. С., як мала ся цїла справа. Додержуючи своєї обіцянки, я розкажу тепер коротко і безсторонно, який був головний зміст дописи о. Івана Ардана і подам причину, за-для якої та допись не могла бути поміщена. Отже до річи:

Кілька неділь тому назад прислав о. Іван Ардан до ,,Свободи'' допись під заголовком: ,,Члени Союза, подумайте над тим!'' Та допись, як можна вносити вже з її заголовку, містила проєкти на головну Конвенцію Р. Н. С., що має відбути ся сего року. І так між иншим заявляв ся в ній о. Іван Ардан за тим, щоби скасувати словенську ,,Svobod-y'', а натомісць щоби розширити ,,Свободу'' руську; но про сей проєкт говорив він лише дуже коротенько. Властива-ж суть і головне вістре сеї дописи звернене було проти 193. параґрафу Статутів Р. Н. С., котрий то параґраф говорить про віру членів Р. Н. Союза. Звістно, що про якусь річ можна писати в ріжний спосіб і писане писаню не рівне — тай коли-б о. Іван Ардан заговорив був про сей параґраф з певною осторожностію і здержливостію, бо-ж се річ буди що будь важна а при тім дуже дражливої натури, то остаточно можна-б ще було якось витримати. Но не так учинив о. Іван Ардан. Замість бодай обережно, писати про таку річ, як віроісповіданє членів Р. Н. С., коли взагалї вже про него писати, то о. Іван Ардан у властивий собі спосіб виставив сей 193. параґраф по просту на глум і назвав його з'їдливо ні менше ні більше лише ,,дурним'', параґрафом і яко такий ,,дурдий'' параґраф ,,пора його чим борше вимарити і направити несьвідомо мабуть зроблену помилку'' (розумій: на послїдній Конвенції, котра сей параґраф ухвалила). ,,Дурний''-же сей віроісповідний, так сказати-б, параґраф після думки о. Івана Ардана має бути тому, бо Р. Н. Союза вставивши його у свої Статути, не може вже звати ся народною, руською орґанізацією так, начеб віра і народність були у нас такими понятями, які не дадуть ся з собою погодити... От се про-що говорив о. Іван Ардан майже в цїлій своїй дописи. Годить ся ще зазначити, що о. Іван Ардан хотїв своєю дописею стріляти з-за плота, бо де підписав ся під нею, лише прислав її безіменну. Но йду дальше.

Редактор ,,Свободи'', одержавши сю допись, не хотїв брати на себе самого одвічальности за її поміщене. Коли отже я прийшов до редакції, він показав ту допись менї. Прочитавши її, я лише здвигнув раменами і порадив редакторови не поміщати сеї дописи в найблизшім числї ,,Свободи'', лише відложити її бодай на якийсь час тим більше, що до головної Конвенції було прецїнь ще кілька місяців. Тим часом, знаючи, з ким маю до дїла, старавсь я засягнути думки що до сеї дописи від наших так духовних як і сьвітських людей в околици Ню-Йорку, яким добро Р. Н. Союза лежить може й більше на серци, як самому о. Іванови Арданови. Ті люде по короткій лише застанові прийшли до сего одного висновку, що безусловно і рішучо таких дописей поміщати в ,,Свободі'' не можна. Чому? А ось длячого:

Як звісно, Р. Н. Союз приняв на остатній Конвенції кромі народного характера також характер віроісповідний, гр. католицький. І се, що зробила филядельфійська конвенція, іменно, що приняла вона до Статутів Р. Н. С. параґраф про віру членів, було мудро і добре зроблено, бо нїколи від часів свого істнованя не розвинув ся Союз так красно, як власне за тих не цїлих ще два роки від остатної Конвенції. Про те може переконати ся кождий в той спосіб, коли порівнає число новоз'орґанізованих Братств і число нових членів від остатної конвенції з дотичними числами з часів перед остатною Конвенцією. Тепер жеж поміщати в ,,Свободі'', котра від філядельфійської Конвенції сталась орґаном руської, а при тім і гр. кат. орґанізації, такі дописи, які називають віроісповідний параґраф, ,,дурним'' параґрафом, а через котрий то як раз параґраф піднесла ся орґанізація до небувалого степеня розвою, значило б тілько, що усувати те усліве або радше ту причину, через яку був можливий той розвій. В особенности-ж дотикає та допись о. Івана Ардана наше патріотичне духовенство, яке в спорім числї належить до Р. Н. Союза і трудить ся для него. Саме вже поміщене такої дописи, котра висьміває віроісповідний параґраф, називаючи його ,,дурним'' і каже: вон з тим параґрафом, бо він ,,несьвідомо'' і через ,,помилку'' був ухвалений, було-б ,,копняком'' для сего духовенства та пониженєм його чести і наше сьвященство із своїм Преосьвященним Владикою на чолї — говорю се отверто і знаю напевно — для ратованя свого достоїнства було-б змушене витягнути із поміщеня такої дописи в орґані руської гр. кат. орґанізації відповідні консеквенції... ну, і в нутрі Р. Н. Союза, котрим днесь кождий Русин може слушно гордитись, була б розпочалась через одного чоловіка, котрий нїчого иншого не може мати на цїли, як хиба свій власний інтерес, завзята релігійна борба, яка була-б мусїла вийти лише на величезну шкоду для сеї орґанізації, на сором і ганьбу нам всїм, а на потїху і радість нашим ворогам... Тим то я, маючий на увазї загальне добро Р. Н. Союза, йдучи за гадкою наших сьвідомих і Р. Н. Союзови відданих людей та шануючи честь гр. кат. духовенства, не позволив помістити у ,,Свободі'' дописи о. Івана Ардана, бо позволити не міг.

Зрештою, днесь водить ся воно так на сьвітї, що люде, котрі стоять при якійсь редакції, мають право рішати, яку допись помістити, а яку відкинути. Колиб прийшло ся поміщати всякі дописи, які до редакції приходять, то нераз цїла ,,Свобода'' зійшла би хиба на сварку між кумами і сусїдами і було б в ній більше сьмішного, як в улюбленім нашім ,,Шершеню''. І така лиш була б ріжниця між ,,сьмішним'' в ,,Свободі'' а ,,сьмішним'' в ,,Шершеню'', що ,,сьмішне'' в ,,Свободі'' було б сьмішне і глупе, між тим, коли ,,сьмішне'' в ,,Шершеню'' є сьмішне і здорове. Таке право — рішати що до дописей мав також і о. Іван Ардан, коли був редактором ,,Свободи'' і є се річею зовсїм певною, що він всїх дописий не поміщав, хоч ті дописи були не від поодиноких членів, але від цїлих Братств Р. Н. Союза, та хоч скарги за їх непоміщене переходили всї можливі інстанції в Р. Н. Союзї. Фактів не наводжу, бо уважаю се тепер за безпотрібне. Коли-ж таке право мав сам о. Іван Ардан, то найже буде він ласкав признати таке право також і другим.

Ще одно. О. Іван Ардан жалуєть ся у своїм циркуляри не за непоміщене у ,,Свободі'' його дописи, але дописей. Річ отже мала ся так: В короткім часї після присланя першої дописи про 193. параґраф надіслав о. Іван Ардан ще й дві инші коротші дописи, в яких давав також проєкти на Конвенцію Р. Н. Союза. Но рівночасно з присланєм тих двох инших дописей написав о. Іван Ардан до редактора ,,Свободи'' письмо з таким застереженєм, щоби помістити у ,,Свободі'' або всї його дописи, отже і ту першу про 193. параґраф, або не поміщати жадної. Коли-ж перша його допись не могла бути поміщена, а він сам застеріг ся, аби других дописей без першої не поміщати, то розуміть ся само собою, що не було иншої ради, а лише звернути йому всї дописи назад.

Но як там воно зрештою і не є, а за неприняте дописи о. Івана Ардана про 193. параґраф я буду відповідати перед Сьвітлою Конвенцією Р. Н. Союза, яка відбудеть ся в не так вже довгім часї в Клівленд, О. і на тій Конвенції будуть могли панове делеґати справитись зі мною так, як лише самі схочуть. На отсїм місци заявляю рішучо ще й те, що на далї будуть принимати ся до ,,Свободи'' всякі проєкти, які будуть мати бодай яку-таку стійність; одні лише проєкти, що брати-муть в обертаси, віроісповідний параґраф статутів Р. Н. С. хоч би вони й не знати від кого походили; поміщені не будуть, бо поміщеними вони бути не могуть. Як хто має такі проєкти, то буде міг вилазити з ними на верх підчас самої Конвенції, і як тодї вийде скандал, то буде мати він місце лише між чотирма стїнами конвенційної галї і в кождім разї буде він менший, як був би тепер, коли б такі проєкти пускати у сьвіт...

After all, кінчу так: Хвальні Братства Р. Н. Союза! Ви певно знаєте, що коли хто називає якийсь параґраф ,,дурним'', то та назва ,,дурний'' не відносить ся до сего значка, яким означує ся параґраф в письмі, (а який виглядає так: §), лише та назва відносить ся до всего того, що сей параґраф в собі містить або про що в нїм говорить ся. Отже, коли Ви разом з о. Іваном Арданом думаєте, що сей 193 параґраф Статутів Р. Н. Союза є справдї ,,дурний'', то значить се тільки, що й Ваша віра є дурна, бо-ж сей як раз параґраф про віру говорить. А як дурна Ваша віра, то й дурна Ваша церква. Ну, а коли після Вас всьо є дурне, то не випадає Вам хиба нїчо инше, тілько послухати о. Івана Ардана і протестувати проти непоміщеня його дописи у ,,Свободі''. Я однак заявляю торжественно, що 193. параґраф не є ,,дурний'', отже віра наша не ,,дурна'' і хоч би Ви засипали мене не паперовими протестами, але закидали камінєм і ломаками, то я помістити допись о. Івана Ардана таки не позволю. А не позволю для того, бо, по перше, я єсьм сьвящеником, котрий не хоче плювати на свій стан, на свою віру і на свою церкву, а по друге не позволю для того, бо єсьм директором друкарні і яко такий маю власть не позволити.



На сам-же остаток вважаю ще за потрібне звернутись до о. Івана Ардана отсими словами: Всеч. і Вп. Отче Ардан! Я мав Вас все за джентельмена, тай думаю, що коли Ви схочете взагалї провадити ,,файт'' дальше, то будете вести його честно, розумно, справдї по джентельменськи. Коли-ж би Ви, забуваючи на своє джентельменьство, дали ся вивести з рівноваги і зачали в тім ,,файтї'' робити особисті нападки і заривки, то в такім разї я не буду мати иншого виходу, тільки за ковбасу платити ковбасою... А що титулую Вас тим словом: ,,отець'', то чиню се для того, бо-ж прецїнь сей титул Вам правно належить ся, тай наші люде не уважають Вас за нїкого иншого, тільки все за ,,отця''. That's all. — Слава Ісусу Христу!

З поважанєм

*о. П. Понятишин,*

*директор друкарнї.*

Микола Чайковський.

# На стрічу гостеви.

[Про комети]

I.

Коли читати мете отсї стрічки, на нашім вечірнім небозводї буде ясніти невидане диво, велика звізда з довгим мітластим хвостом. Повертає в наші райони рідкий гість, який відвідує нас раз на 75—76 літ, щоб у одних збуджувати страх та трівогу, у других подив, а третїх знов — астрономів — запрягати до томлячої працї, обсервацїї тої незвичайної появи та горячкового обчислюваня її дороги.

Вже перед кількома лїтами говорено, що в маю 1910 року буде видко одну з найкрасших досї знаних комет, звану кометою Галея (Halley), яка вертає до нас що 76 лїт. Коли докладнїйше обчислено її дорогу, переконано ся, що сьогорічні її відвідини будуть відзначати ся тим, що вона зблизить ся до землї більше нїж давнїйшими часами. День 18 і 19 мая назначено тим „критичним терміном", коли комета буде найблизше земської кулї. З обчислень можливої довжини її хвоста заключено, що земля в той критичний день перейде через її хвіст. Така звістка для астрономів нїчим майже не ріжнить ся від тої, що нпр. того а того дня буде затьма сонця — або буде можна найлїпше обсервувати Марсові канали; — одначе коли її кинено між необразований загал, сейчас рознесла ся по цїлій землї чутка, що в ночи з 18 на 19 мая с. р. прийде нашій землї остатня година, що комета в своїй дорозї наткнеть ся на земську кулю, а наслїдки того зударення будуть такі, як нпр. карамболю двох поїздів. Розуміеть ся, що таку чутку миттю розкольпортовано по всїм усюдам, і через се повстала місцями страшна паніка перед кінцем сьвіта; певно ще стоїть всїм сьвіжо в памяти факт, який зайшов недавно в глухій угорській закутинї, що то населенє цїлого села перелякало ся пожежі сусїдньої місцевости і урядило собі передсмертну „бібу", думаючи, що се вже йде комета.

Такі поголоски про кінець сьвіта не перші в історії і — зовсїм певно не остатні. Від найдавнїйшої старовини, коли тільки завважано на небі комету, сейчас пророковано собі щось страшного — війну, пошесть або якісь инші нещастя.

Комета вже своїм зверхнїм виглядом є застрашаюча; огненна мітла чи там різка наповнювала людий нечуваним страхом, бо різка на небі не могла означувати нїчого иншого, як тільки гнїв бога. Отже бог за щось там гнївав ся, а що у всїх давних народів боги були дуже мстиві, то за гнївом богів слїдувала й кара. Колиж по появі комети прийшло справдї яке нещастє, то люди вважали се заповідженою карою, а комета була тільки вістункою, що кара за гріхи неминуча і дуже близька.

Отже комета була вістункою близького нещастя. Сей погляд удержував ся довгі часи завдяки тому, що кождого часу находив могутнїх приклонників.

Сей нерозумний забобон про надприродний вплив комет задержав ся аж до наших днїв. Побіч того так дуже наївного вірованя про вплив комет на людську долю стрічаємо ся в історії астрономії ще з другим поглядом про безпосередний вплив комет на житє людий. Його початок можно вивести з теорії грецького фільософа Арістотеля, шо комети повставали з сухих випарів землї, які підносили ся у воздух і там запалювали ся. Недуги і инші нещастя, які трафили ся в кометнім роцї, приписувано тим випарам. 590 р. по Хр. вибухла пошесть, яка проявляла ся тим, що люди почпнали страшно пчихати, а опісля вмирали. Щоби відвернути від них недугу, молено ся і кликано: „на здоровлє" і звідси пішов звичай бажати здоровля, коли хто пчихає.

Теорія Арістотеля держала ся довгі віки, бо аж до XVII ст. З поступом астрономії перестала вона вистарчати людям. Тодї почато шукати в кометах иншого пророцтва нещастя,а саме природного кінця сьвіта. Коли переконано ся, що комети се небесні тїла, подібні до звізд, почато вірити, що коли би земля зударила ся з кометою, то від того розлетїлаб ся земська куля, а вже в найлїпшім разї повстало би стільки горяча, що від нього згорілоб всьо, що є на землї. Точні поміри виказали, що маса комети дуже незначна, а шкоди, які понесла би земля через стрічу з кометою, можна би порівнати з тими, які потерпіла-б гарматня куля, перелїтаючи крізь рій комарів.

Коли і сей погляд показав ся нестійний, винайдено ще иншу причину, задля якої земля мусїлаб від стрічі з кометою понести шкоду; підкладом до сього послужило спостереженє, що комети стоять в тїсній звязи з метеорами (падучими звіздами), отже коли би комета занадто приблизила ся до землї, то град падучих звізд знищив би її обличе. — Вкінцї заговорено ще і про таку евентуальність, що в хвостї комети можуть містити ся труючі ґази, які заповітрилиб цїлу земську атмосферу і принесли всїм животинам нехибну смерть. Та і ті два остатні здогади здіскредитувала наука; переважаюча більшість учених зовсїм рішучо заперечує можливість таких шкідливих наслїдків при стрічі комети з землею.

II.

Кометами називаємо в звичайнім розуміню звізди, які крім ясного властивого тїла мають ще довгий, світячий хвіст: звідси пішла і їх назва (кометес астер по грецьки значить звізда з волосєм). Коли винайдено телєскоп, показало ся, що понятє комет треба розширити ще й на инші небесні тїла, які хоч не мають хвоста, але є під богатьома иншими зглядами дуже подібні до тамтих хвостатих звізд. Отже комети дїлимо на дві кляси: комети з хвостом і комети без хвоста.

Комети з хвостом складають ся з трьох частий: з ядра, з голови і з хвоста. Ядро, се найяснїйша частина в самій серединї комети; довкола неї уложена немов грива голова в видї ясної мраки, а продовженє голови творить хвіст, який простягаєть ся часами дуже далеко і широко. Вигляд хвоста буває дуже ріжнородний. Знані хвости довгі, мітласкі, инші вузкі, а бували також хвости роздїлені на кілька, 2—5 або й більше галузий.

Такі хвостаті комети є видимі голим оком, але за час своєї видимости вони часто переживають ріжні зміни. Передовсїм в часї своєї появи виглядають вони як незамітні, світляні хмарки, які ростуть в міру приближуваня ся до сонця. Тодї і саме ядро набирає ясности, і хвіст зачинає рости. Найвеличавійшеж сьвітить комета, коли перейде попри сонце і почне знов віддаляти ся від [illegible]; тодї вже її хвіст розвинув ся до найбільшої величини, а [illegible] ся він все так, що є відвернений від сонця. — Комети підлягають ріжними змінам що до свого вигляду, так що коли та сама комета появить ся другий раз, то годї її — що так скажемо — „з лиця" пізнати. Треба аж обчислити її дорогу, щоби переконати ся, що се той сам, а не инший гість з далеких просторів. Часами аж по кількох лїтах приходять астрономи до переконаня, що мали до дїла зі знайомим вже їм добродїєм.

Блеск комети доходить часами до тої степени, що комету можна бачити голим оком в білий день, і то навіть в дуже близькім сусїдстві сонця. Так було нпр. з великою кометою з 1882 р. яка зникла людським очам тільки на короткий час тодї, коли переходила поперед саме сонце. Перед тим і потім бачено її в саме полуднеш і тодї вона виглядала немов друге сонце.

Замітне й те, що нї хвіст комети, нї навіть її ядро, не ослаблюють блеску звізд, які собою закривають. Не говоримо вже про ясні звізди, які видко через тїло комети зовсїм так, як би нїчо нам не перешкаджало, але маленькі, не дізнають найменшого ослабленя свого світла. З того заключуємо, що комета збудована з дуже ріденької матерії.

Такою цїкавою кометою є комета Галея яку бачимо на вечірнім небі. Се одна з найдавнїйших знаних комет. Анґлїйський астроном Галей обсервував 1682 року велику комету, а обчисливши її дорогу переконав ся, що такий сам обіг мала комета з 1531 року, обсервована Петром Апіяном, і комета з 1607 р., обсервована Кеплєром і Льонґомонтаном. З того заключив він, що отсї три комети, се три появи того самого небесного тїла, яке вертає в наші сторони що 75 лїт. Опираючи ся на тих обчисленях передсказав найблизшу появу комети на 1758/9 рік. І дійсно, коли в тім роцї знов появила ся та сама комета, признано рацію здогадови Галея і почато шукати в астрономічних річниках і хронїках в відступах 74—76 лїт за кометами, щоби переконати ся, чи та сама комета не появила ся давнїйшими часами. І так винайдено в старих хронїках найдавнїйшу звістку про появу сеї комети в 12 р. перед Хр.; потім бачено ту саму комету 66 р. по Хр., далї ще 17 разів аж до 1378 р., в майже рівних відступах. За кождим разом додані в хронїках описи комети і оповіданя, який страх вона збуджувала у людий та які нещастя зі собою принесла.

Відкритє Галея зробило перелом в науцї про комети. Від того часу почато шукати за иншими т. зв. поворотними кометами і розслїджувати їх дороги. Длятого слїд би нам тепер спинити ся хвильку при поясненю рухів небесних тїл. Перед тим одначе згадаємо ще тільки, що крім комет з хвостом знаємо ще другий рід комет, а саме без хвостів. Се такі малі обєкти, що їх можна бачити лиш телєскопом. Вони представляють ся як малі, ясні плямки на небі, і тільки вправне око астронома відріжнить їх від звіздяних мраковин. Тих невидимих комет є значно більше, нїж би нам здавало ся, і тому неоправдане твердженє, що комети є чимось незвичайним на нашому небі. Кождий день, кожда година, приносить нашій сонїшній системі нові, незвісні доси комети, яких появи не вміють астрономи передсказати, як се було нпр. в січнї сього року (комета 1910 A).

Кождому доводило ся нераз бачити падучі звізди. Простонародня фантазія звязала їх з повіркою, що за кождим спаденєм звізди одна померша душа відходить до неба. Падучі звізди є часами рідші, а часами частїйші. Особливо через кілька ночий в роцї, в серпнї і листопадї, падуть вони великими масами; ті рої метеорів поназивані ріжно, відповідно до того, з якої околицї неба вони — як здаєть ся — до нас злїтають.

Величаве явище метеорів пояснюють ся тим, що коли яке небудь тїло, що блукаєть ся по безмежних просторах поміж звіздами, перейде межі притяганя якоїсь звізди, тодї та звізда — сонце чи планета — зміняє напрям його лету. Такі тїла називають ся взагалї болїдами. Коли притяганє є дуже велике, а напрям лету тїла зближений до прямовісного, тодї воно прямує до звізди і спадає на її поверхню з нечуваною скорістю. Такі спаданя камінїв з всесьвіта є у всїх планет, місяців, а навіть і сонць, на деннім порядку; обчислено, що наше сонце одержує все таку масу тих „небесних камінців", що ним покриває втрату тепляної енерґії, яку висилає у простори через проміньованє.

Коли звізда, на яку паде метеор, окружена верствою воздуха, метеор, продираючись крізь воздух, сильно потираєть ся о його частинки, а через се тертє він розгріваєть ся, дуже часто згорить на попіл, заки долетить до землї. Часами — але се вже рідше — впаде на землю кавалок метеора, який не зовсїм ще згорів. Таких небесних камінїв є на землї досить богато; називають їх „аеролїтами", т. є. камінями з воздуха. Деякі з них є своїми розмірами дуже великі і важать тисячі кільоґрамів. Дуже рідко трафляєть ся, щоби метеори робили людям шкоду своїми упадком.

Часами появляють ся метеори на небі в видї огняних куль, які пукають з гуком, часами знов блисне незвичайної величини падуча звізда і сейчас згасне, лишаючи за собою довгу, світляну пасмугу ще через кілька секунд.

Кілька разів заобсервовано, що коли пропала якась комета, то в часї, на який менше-більше припадала її поява, було видно дуже численні рої метеорів (падучих звізд). Так стало ся нпр. з кометою Біеля, відкритою 1826-го року, з періодом обігу 6½ року. Опісля обсервовано ту саму комету ще 1832 р., а 1845 р. завважано її подїл на дві, які відсунули ся від себе на звиж 300.000 км. При найблизшій появі (1852 р.), віддалили ся обі части від себе вже на 2½ мілїона км., а за двома слїдуючими разами 1859 і 1865 р., вже їх зовсїм не побачено, помимо старанних пошукувань. Зате 1872 і 1885 рр. завважано дуже гарні рої метеорів саме в ту пору (27/XI. 1885), коли сподївано ся появи комети. З того заключено, що комета Біеля розлетїла ся на безлїч малих частинок, які кружать по тій самій дорозї, що перше комета, а коли в своїм бігу зійдуть ся з землею, тодї зачинають злїтати на неї і творять величаве нічне видовище. Дальші обчисленя виказали, що рій тих метеорів тягнеть ся більше як на 350 мілїонів км. здовж еліпси давнїйшої комети Біеля. Сей рій метеорів названо Біелїдами; земля стрічаєть ся з ними що 6½ року, і тодї маємо прямо град падучих звізд. На 1911 рік сподїють ся астрономи особливо ґарного видовища, яке мають урядити тлїнні останки небіжки комети Біеля.

Факт, що комети за зближенєм до планет можуть складати їм даннину в видї метеорів, нагнав людям досить страху. Боять ся вони именно того, що коли комета занадто зблизить ся до землї, то земля готова розірвати її на метеори, які злїтати муть на неї і справлять великі знищеня. Можемо їх успокоїти тим, що віддаленє тої части комети, з якої сиплють ся метеори, т. є. голови, від землї, буде за велике, щоби земля могла на нього так подїлати; воно в найблизшій точцї буде виносити звиж 20 мілїонів км. А хоч би земля і стягнула на себе кусень комети, то ті кавалки згорять в атмосфері, заки долетять до нас, а нам дістанеть ся тільки „небесний попіл". Прецїнь се не перший раз буде перелїтати земля крізь рій метеорів: а коли тільки разів її з того нїчо злого не стало ся, то — можемо бути певні — і сьогорічна евентуальна стріча мине без лихих наслїдків..

(Дальше буде).

## В справі орґану Р. Н. Союза.

В 16-ім ч. „Свободи" піднїс п. Бєля гадку, чи не добре воно було-б, якби „Свобода" виходила хоч 2 рази не тиждень. Гадка се красна і як раз на часї.

Вправдї маємо ми і другі нібито українські часописи, які кладуть собі за цїль просьвічати „меньшого брата," но кождий, хто читає сї часописи, може прийти лише до того заключеня, що кожда з них є орґаном певної ґрупи людців, котрі старають ся показати народови, що їх ґазета боронить прав бідного робітника, но в дїйсности вона боронить прав і переконань сеї партії, котрої ся зазета є орґаном. Щось поучаючого годї там знайти. Там подиблеш тільки клевети на наших людей, особливо сьвящеників. Одним не подобаєсь піп, бо він не так научає, якби вони хотїли, другим знов не подобаєсь піп, бо він не є незалежний (не знати від кого чи від чого?), а инший знов піп має той гріх за собою, що не є поступовий „гайдамака" і т. д. і т. д. Опікунів, що правда, маємо без міри; навіть угорські Русини не мають тільки „vodcov." Но чи є якийсь слїд їх роботи? Де там... Як хто щось робить, то вони лиш вміють кричати, що се зле, бо не від них вийшло. Але самі?...

От, справдї крайний вже час нам прозріти тай справитись з сими самоупеченими патріотами так, як вони на се заслугують. Нам треба просьвіти, а не кирині і нападів на людей, котрі будь що будь положили заслуги для американської Руси, а котрі не подобали ся якомусь там ню-йорському „академікови."

Постараймось, щоб „Свобода" виходила два рази на тиждень, раз яко орґан Р. Н. Союза, а другий раз як часопись, так сказати-б приватна.

Тому, що се, після слів п. Бєлї, вимагає більших датків як тепер, я давби слїдуючий проєкт:

Кождий секретар свого вiддiлу подав би імена всїх тих, котрі хотїли-б відбирати „Свободу" два рази на тиждень і за неї платити як за часопись приватну будь при розметї, будь осібно за цїлий рік від разу. Редакція „Свободи" могла-б виготовити відповідні відозви, які були-б печатані в „Свободї," будь розіслані кождому Братству з осібна. Се послїдне уважаю за відповіднїйше.

Се є мій проєкт. Хтоби мав якийсь лїпший, инший, най буде ласкав подати то до відомости, а думаю, що редакція „Свободи" радо помістить.

Одна річ тут дуже важна, именно, щоб ми — як то у нас в модї — не робили всего лише на папери, але хоч одно перевели дїйсно в житє.

*Н. Джмелик.*

# ПРОЦЕС

## православного ігум. Арсенія проти менаджера „Свободи“ Кон. Кирчова і її редактора Ант. Цурковського.

(Дальше).

Допитує (Чалого) п. Ґарван

Пит.: Чи ви ходили коли до монастиря? Відп.: Я був там один раз.

Пит.: Коли се було? Відп.: Тоді, як я мав свобідний час.

Судія: Який монастир маєте ви на мисли? Відп.: В Савт Канаан.

П. Ґарван: В котрім році ви там ходили? Відп.: В 1908 р.

Пит.: Коли після оголошеня статі? Відп.: Я не тямлю дня, коли я там був.

Пит.: А чи було се після оголошеня статі — так чи ні? Відп.: Я не тямлю.

Пит.: То ви не знаєте, чи ви були в тім монастири перед чи по тім, як ви написали сю статю про о. Арсенія? Відп.: Я не тямлю.

Пит.: То ви таки не знаєте, чи ви були в монастири в Савт Канаан перед тим, як написали сю статю про о. Арсенія?

П. Сніткін: Протестую на сїй підставі, бо сьвідок дав вже на се питанє відповідь. Дальше протестую проти сего тому, бо чи він писав чи не писав перед...

П. Ґарван: Чи ви хочете, щоб ся його відповідь була остаточною відповідею.

П. Сніткін: Перепрашаю...

П. Ґарван: Я цофаю питанє на протест оборони, що на се питанє була вже відповідь.

Пит.: Чи ви знали о. Арсенія? Відп.: Я його знаю.

Пит.: Чи в своїм житю ви коли з ним говорили? Відп.: Я стрічав ся з ним раз чи два рази і сказав до него: „Слава Ісусу Христу!“; більше нічого.

Пит.: Чи сьвященик вашої церкви знав загально про се, що ви писали сї статї до „Свободи?“

П. Сніткін: Протестую проти сего питаня, бо воно невідповідне, невмістне і недорічне.

П. Ґарван: Сьвітлий Суде, се питанє дотикає прямо віродостойности сего сьвідка; він мав прецїн занятє при сїй церкві, про яку дописував такі мерзені річи.

Судія: Питанє дозволене. — Застереженє.

Пит.: Отже чи сьвященик вашої церкви знав загально про се, що ви писали сї статї до „Свободи“ — так чи ні? Відп.: Я не знаю, чи він про се знав, чи не знав.

Пит.: Чи ви бачились коли з Марією Криніцькою перед тим, заки стрітились з нею у Білущенка — так чи ні? Відп.: Ні

Пит.: Як то воно прийшло де сего, що ви як раз тоді були зайшли до Білущенка? Відп.: Я прийшов тоді відвідати свого товариша, Василенка, який там мешкав.

Пит.: А коли після сего, як ви стрітились з Марією Криніцькою у Білущенка, написали ви сю статю?

П. Сніткін: Протестую проти сего питаня тому, бо воно невідповідне, невмістне і не належить до річи.

Протест ухилений. Застереженє.

Відп.: Як я був у Білущенка, то я собі начеркнув сю статю, і в тім самім дни я її ще вигладив і потім відіслав.

Пит.: Чи в протязї сего часу, як ви бачились з Марією Криніцькою у Білущенка і написали та відіслали сю статю, говорили ви крім неї ще з ким про сю справу? Відп.: Я говорив лише з Василенком.

Пит.: Чи тоді, як Марія Криніцька розказувала про свою справу, був там Василенко? Відп.: Так, він був там.

Пит.: Чи кромі сих, що були тоді у Білущенка, не говорили ви більше з ніким про сю справу в тім дни від часу, як ви чули оповіданє Марії Криніцької, аж до часу, як післали сю статю до Ню-Йорку так чи ні? Відп.: Я говорив

Пит.: З ким?

П. Сніткін: Протестую на сїй основі, бо се питанє невмісне, не відповідне і не до річи.

Протест ухилений. — Застереженє.

Відп.: Я говорив з деким, но не тямлю з ким.

Пит.: Заждіть — но і прошу уважати. Чи в тім дни, від сего часу як ви розмовляли з Марією Криніцькою аж до часу, коли ви, як кажете, відіслали сю статю, значить, від 6 години по полудни, як ви розмовляли з Марією Криніцькою аж до сеї хвилї, як ви відіслали статю, говорили ви ще з ким про сю справу?

П. Сніткін: Протестую, бо питанє є невідповідне, невмісне, не дорічне тай не відносить ся воно до обжалованих.

Протест ухилений. — Застереженє.

Відп.: Я не відіслав статї в тім самім дни; я так не говорив.

Пит.: То коли-ж ви її відіслали? Відп.: Менї здасть ся, що се було в ночи 19. червня, як я надав статю на почту.

Пит.: А коли говорили ви з Марією Криніцькою? Відп.: Около 18. червня, 1908 р:

Пит.: Значить, ви післали статю слідуючого дня. Отже добре. Тепер-жеж, чи від 18. червня, як ви розмовляли з Марією Криніцькою, до 19. червня, як ви відіслали сю статю до Ню-Йорку, говорили ви з якою иншою людиною на земли про сю справу?

П. Сніткін: Протестую проти сего тому, бо по перше, питанє є невідповідне, невмісне, не до річи і не відносить ся воно до обжалованих, а по друге тому, бо на се питанє була вже відповідь.

Протест ухилений. — Застереженє.

Пит.: Отже тепер скажіть: так чи ні? Відп.: Крім сих людей, які були тоді у Білущенка, я не говорив більше з ніким, бо й там нікого більше не було.

Пит.: А чому ви не пішли і не поспитали Мендельсона?

П. Сніткін: Протестую проти питаня, бо воно цілком невідповідне, невмісне і не до річи. Се не може обходити тих обжалованих, які думки міг мати сьвідок.

Протест ухилений. — Застереженє.

Відп.: Я не розумію питаня.

Пит.: Ну, то не потребуєте на него відповідати. А чому не пішли ви до о. Арсенія?

Судія: Прошу, щоби стенограф повторив передпослїдне питанє. Він каже, що його не розумів.

(Передпослїдне питанє повторив стенограф, як слїдує: „А чому ви не пішли і не поспитали Мендельсона?)

Відп.: Я не розумію питаня.

Судія: Чого ви не розумієте в сїм питаню? Відп.: Мене питають, чому я не ходив і не питав ся Мендельсона? Чи я мусів йти і його питатись?

П. Ґарван: Се є відповідь; вона вистарчає.

Судія: Отже ви розумієте питанє.

Відп.: Форма питаня не зовсїм менї ясна

Пит.: Котра часть питаня вам не ясна? Що вам тут незрозуміле? Відп.: Мене питають, чому я не ходив і не питав ся Мендельсона?

Пит.: Так, і ви сего не розумієте? Відп.: Питанє є менї не ясне для того, бо воно виглядає так, як би мене мав хто гнати, щоб я йшов до Мендельсона.

П. Ґарван: А чому ви не пішли до о. Арсенія? П. Сніткін: Протестую проти сего питаня, бо воно невідповідне, невмісне, не до річи, а також тому, бо сьвідок не є обжалований о провину очерненя; отже ставити такі питаня є річию невластивою.

Судія: Ухиляю протест. Від лави присяглих жадасть ся, щоби вона вірила сему сьвідкови; тому можна його питати про всьо, що моглоб подати в сумнїв його віродостойність.

П. Сніткін: О скільки воно відносить ся до сеї справи, то се питанє є не до річи.

Судія: Воно може бути як раз дуже до річи, бо тут ходить о се, чи лава присяглих має йому вірити, чи ні. Коли прокуратор відповідними питанями може здескридитувати сего сьвідка, то певно, що на се має він право Прокуратор не є обовязаний брати його зізнаня на слїпо і здержувати ся від питань, які можуть кинути сяке чи таке сьвітло на сї зізнаня.

Застереженє.

Пит.: Чому ви не пішли до о. Арсенія? Відп.: Я не знаю, як я мав йти до Арсенія і в якій цїли? Се було-б безлично з моеї сторони.

Пит.: Як гадаєте, чи воно було-б безличнїйше, піти насамперед до Арсенія а потім оголосити статю, чи насамперед оголосити статю, а відтак піти до него?

П. Сніткін: Протестую, бо питанє є невідповідне, невмісне і не дорічне тай домагасть ся воно від сьвідка, як він повинен думати.

Судія: Протест ухилений. Вам потрібно лише заявити, що протестуєте на тїй самій основі. — Застереженє.

Відп.: Я не розумію питаня.

Пит.: Чи ви знаєте, коли було благословенє цминтара в Сімпсон? Відп.: Я не знаю; я був тоді в Росії.

Пит.: Чи ви старали ся довідатись, коли се було, заки взяли ся до писаня статї? Відп.: Я не старав ся.

Пит.: Чи ви знаєте, що благословенє цминтаря було 29 червня? Відп.: Я не знаю.

Пит.: Чи ви ще й тепер не знаєте? Відп.: Я не знаю ще й тепер.

Пит.: Чи ви знаєте, коли народила ся дитина? Відп.: Я також не знаю.

Пит.: Чи ви шукали за метрикою дитини слідуючого дня? Відп.: Не розумію.

Пит.: Чи ви шукали за сьвідотством уродженя дитини слідуючого дня? Відп.: Сї метрики находили ся в Мейфільд, але у кого, не знаю. Я був тоді в Олифанті.

Судія: Чи ви були в Олифанті, як чули оповіданє Марії Криніцької? Відп.: Я був в Мейфільд.

П. Ґарван: Чи ви знали Андрея Преташа? Відповідь: Я ніколи про него не чув.

Пит.: То ви нічого про него не чули? Відп.: Нї, не чув.

Пит.: Чи Марія вам тоді не говорила, що в марті перед народженєм дитини, витягнула вона у мирового судії Мендельсона варрант, обвиняючи Андрея о се, що він єсть батьком дитини? Відп.: Вона нічого про се не говорила, і ніхдо нічого про те не знав.

Пит.: Чи ви хочете сказати, що під час стрічи в домі Білущенка вона не говорила нічого про варрант і проте, що вона скаржила ся перед Мендельсоном? Відп.: Я добре не розумію.

Питанє повторено. Відп.: Не розумію добре сего питаня.

Пит.: Чи підчас стрічи в домі Білущенка, дня 18. червня, 1908 р. не говорила вам Марія Криніцька проте, що в марті 1908 р. три місяці перед народженєм дитини, витягнула вона на Андрея Преташа варрант, в котрім обвиняла його, що він єсть батьком дитини? Відп.: Я вже сказав, що Марія Криніцька його не обвиняла. Про те ніхто нічого не знав, навіть Білущенко.

Пит.: Кажете, що ви се писали... де виходить „Свѣтъ?“ Відп.: Перед тим виходив у Филядельфії, а тепер в Ню-Йорку.

Пит.: Як діставали ви з правила „Свѣтъ“, чи того самого дня, коли він виходив, чи день пізнїйше?

П. Сніткін: Протестую проти сего питаня, бо воно невідповідне, невмістне тай веде занадто далеко.

Протест ухилений. — Застереженє.

П. Ґарван: Я думаю, що се покажеть ся вже з першої стрічки статї.

Відп.: Я діставав пізнїйше.

Судія: Коли пізнїйше? — таке є питанє. Відп.: Три, чотири, а часом і пять днів пізнїйше.

П. Ґарван: В такім разї, чи можете менї сказати, як то воно могло статись, що 19 червня могли ви написати, в першій стрічцї своєї статї таке: „в послідним числї „Свѣта“ з 18. с. м. написано є і т. д.“

П. Сніткін: Протестую, бо се питанє невідповідне, недорічи, невмістне тай затемнює воно справу. Статя була писана в 1908 р. а благословенє цминтаря відбуло ся в 1906 р.

П. Ґарван: Я не говорю про благословенє; се питанє не має з благословенєм нічого до діла. — Протест ухилений. Застереженє.

Відп.: Часопись „Свѣтъ“ виходить одного дня, но має дату дня слїдуючого.

Пит.: Кілько вам заплатили за сю статю?

П. Сніткін: Протестую, бо питанє невідповідне, невмістне і не до річи.

Протест ухилений. — Застереженє.

Відп.: Нічого.

Пит.: Чи ви ніколи нічого не діставали за статї, які писали до „Свободи?“

П. Сніткін: Протестую, бо питанє невідповідне, невмістне і не до річи.

Судія: Протест ухилений. Се є обставина про яку повинні знати судії присяглі, бо-ж вона як раз дотикає віродостойности сьвідка.

Застереженє.

Відп.: Я нічого не діставав.

Пит.: Ви кажете, що на се є много сьвідків, навіть між царославним духовенством“. Скажіть нам тих сьвідків по імени.

П. Сніткін: Протестую, бо питанє невідповідне, невмістне і не до річи.

Протест ухилений. — Застереженє.

Відп.: В якій статї я се говорю?

Пит.: В отсїм вашім письмі, залученім до статї про Арсенія. Ви там пишете: „так на се є дуже много сьвідків навіть між царославним духовенством“. Я хочу отже, аби ви вимінили сих сьвящеників по імени. Відп.: Я не тямлю, в якім се було письмі. Прошу ласкаво менї його показати.

Судія: Чи се є в самій статї, яку він писав?

П. Ґарван: Ні, в письмі, залученім до статї.

Відп.: Сего, що ви говорите про царославних сьвящеників, нема в тім письмі.

Судія: Най стенограф повторить питанє.

(Питанє повторив стенограф).

Відп.: Дотично сего, то кождий...

П. Ґарван: Ні, я не хочу сего; я хочу лиш імен.

П. Сніткін: Звертаю увагу, що сьвідкови повинно бути дозволено відповісти на питанє, а потім доперва можемо осудити, чи відповідь розминасть ся з питанєм, чи ні.

Судія: Дайте йому відповісти.

Відп. (продовжаючи): Що до сего, то я хочу сказати, що про те знає весь Мейфільд.

П. Ґарван: Вношу, аби счеркнути сю відповідь з протоколу.

Судія: Счеркніть її.

Пит.: Скажіть нам імена сих сьвящеників, що були сьвідками. Відп.: Я не говорив там нічого про сьвящеників.

П. Ґарван читає письмо: „На се є дуже много сьвідків, навіть між царославним духовенством“. Скажіть нам їх імена. Які їх імена? Відп.: О, тепер я собі пригадую.

Пит.: Скажіть нам їх імена, нічо, лиш подайте їх імена. Відп.: Я мав нагоду чути про се...

Пит.: Дайте нам їх імена. Відп.: Як вони тоді говорили.

Пит.: Скажіть, як вони звались, подайте їх імена.

Судія: Вимініть поіменно тих сьвідків, яких ви мали на думцї, коли писали статю до часописи.

П. Ґарван: Скажіть їх імена, подайте їх імена. Відп.: Їх сьвященики не можуть бути сьвідками.

Пит.: Дайте їх імена. Відп.: Се безпотрібне подавати їх імена, бож вони не будуть сьвідчити.

Судія до товмача: Скажіть сьвідкови що Суд взиває його, аби він дав відповідь, аби вимінив поіменно тих сьвідків, яких він мав на думцї, пишучи сю статю.

Відп.: Зноско, Владишевський і Богуславський.

Судія: Чи се двох сьвідків, чи лише один? Відп.: Трьох, Сьвітлий Суде.

П. Ґарван: Чи ви з ними говорили?

П. Сніткін: Протестую, бо питанє є невідповідне, невмістне і не до річи.

Протест ухилений. — Застереженє.

Відп.: Я говорив з ними.

Пит.: Чи вони говорили, що будуть сьвідками, чи що сьвідками були?

П. Сніткін: Протестую, бо се оперте лише на поголосцї та й питанє є воно невідповідне, невмістне і не до річи.

Протест ухилений. — Застереженє.

Судія: Те все відносить ся до віродостойности вашого сьвідка, от-що.

Відп.: Вони не казали, що будуть сьвідками, лише, що вони всьо про те знають.

Пит.: Чи вони вам говорили, що знають де-що про те?



П. Сніткін: Протестую, бо питанє є невідповідне, недорічне і невмістне; се лише поголоска тай ніяк не може воно відноситись до сих обжалованих.

Протест ухилений. — Застереженє.

Відп.: Так

Пит.: Коли-ж вони се говорили, чи перед тим як ви бачились з Марією Криніцькою, чи потім?

Пит.: Коли вони так говорити, перед чи потім, як ви бачились з Марією?

П. Сніткін: Протестую проти питаня і рівночасно заявляю, що для заощадженя часу я буду протестувати і застерігати ся, коли мій протест не буде узглядненний, проти кождого питаня, що відносилоб ся до

(Продовженє на сторонї 6-ій).

„SWOBODA“

(LIBERTY)
The Ruthenian Weekly
184 Hudson Str.,
Published every Thursday at
184 Hudson St., New York, N. Y.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

REV. P. PONIATYSHYN,
Superintendent
Box 112, Elizabeth, N. J.
Адреса мешканя:
326 Rose Hill Place,
ELIZABETH, N. J.

ANTH. CURKOWSKYJ,
editor
184 Hudson Str.,
NEW YORK, N. Y.

K. KIRCZOW,
manager,
NEW YORK, N. Y.

Terms: Two dollars a year.

Advertising rates furnished on application.

Entered as second-class matter December 21, 1906, at the Post Office at New York, N. Y. under the Act of Congress of March 3, 1879.

„Свобода“

часопись для руського народа в Америці і орган „Р. Н. Союза“, виходить що тижня в четвер і коштує:

в Америці на 12 місяців .... $2.00
до стар. краю на 12 місяців $2.00
в Америці на 6 місяців ....... $1.00

Оплачувати ґазету треба всегда з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий, або почтовий money order (моні ордер). Money order то є зрточку, котру дістанете від почтаря або аґента на експресовім офисі, пішліть нам бо без того ми не годні гроший дістати.

Адрес:
„SVOBODA“
184 Hudson St., New York, N. Y.
Телефон 7074 Spring.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи непригожі до друку нищить ся, наколи з гори не було зазначено, що жадає ся її звороту і не було залучено марок на зворот.

## Розвязане київської „Просьвіти“.

Ґазети рознесли широко по сьвіті вістку про новий брутальний злочин царського правивельства, про розвязане київської „Просьвіти“.

Розвязане наступило 21 цьвітня на підставі сьвіжо виданого указу Столипіна про „іnородческі“ просьвітні національні товариства, котрі, по його думці, загрожують спокоєви і державному ладови в Росії. В супереч з законом з 4 марта 1906 р. про свободу товариств наказав Столипін місцевій адміністрації не допускати до снованя нових просьвітних товариств, а в „потрібних випадках“ розвязувати дозволені.

Хоч тюрма Росії і каторги Сибіру скрізь переповнені, хоч у морю людської крови згашено огонь революції, хоч чорна сотня тріюмфує на обшарі усеї Росії, то всеж таки в тім божевільнім душеню революції не може спочити Столипін. Його око, думки, сон неспокійні, що ось то, мовляв, мирний, спокійний національно-просьвітний рух народів неросійських, котрих [illegible]ція покликала до нового [illegible] додала їм сили до бо[illegible] за свої права, що сей рух може загрожувати спокоєви й цілости „одної неподільної Росії“.

Столипінський указ мав особливо на увазі український культурно-просьвітний рух, і українські культурно-просьвітні товариства.

Розвязане київської „Просьвіти“ — се початок репресій і походу царського уряду проти українського руху загалом.

Київська „Просьвіта“ своєю діяльностю вибивалась на перший плян при загальній бідности українського культурного руху. Видаванєм книжочок популярних — видала їх за час майже 4-літного істнованя 36 в 150 тисячях аркушах друку — устроюванєм відчитів, лекцій, вечерниць та обходів, визичуванєм книжочок зі своєї бібліотеки, що числила поверх 10.000 книжок, ширила вона з добрим успіхом просьвіту, знанє, національну сьвідомість серед українських мас.

Отся діяльність київської „Просьвіти“ вистарчала царському правительству, аби в ній добачити небезпеку, загрожуючу цілости російської імперії і спокоєви в Росії та, аби її розвязати.

Брутальний сей акт варварства російського правительства доконаний на українськім народі, се сьвіжий злочин у погромницькім поході його проти поневолених народів Росії.

Цар зі своїми опришками в рівній мірі кидаєть ся на всі народи Росії, так само на Польщу як і на Україну, на Фінляндію як і на племена Кавказу як і на всі инші народи Росії.

Тріюмфує нині Столипін і чорна сотня!

Але й дні його тріюмфу не довгі!

Бо війну на житє і смерть виповіли царатови усі народи Росії. Знесилені перемогою контрреволюції прокидають ся вони назад до нової боротьби, відновлюють свої сили, і готовять ся до нового бою, до розбитя „великої тюрми народів“.

День побіди волї в Росії буде рівночасно тим днем, від якого пічнеть ся нове житє поневолених нині народів Росії.

## Відповідь о. Понятишину.

Відповідаю пізно, бо дотичне число „Свободи“ дістав доперва нині.

Я не казав, що землї коло Йорктавн, Верджінія, зовсім не пригожі для наших людий тому, що надають ся під огородовину а лише остерігав, аби не вийшло на таке як деинде, де також були взірцеві фарми і т. п.

О. Понятишин писав, що „земля надаєсь знаменито для садівництва“, але кілька або хоч би і 100 овочевих дерев на фармі се ще не садівництво.

Про ловлю риб та устриць як рівнож про роботу в фабриці чи деинде згадував я тому, бо хтось міг би на се за богато рахувати тай опісля зле на тім вийти. На мою думку чоловік мусить бути або фармер або робітник. Компанія певно не буде держати робітника, який прийде до роботи коли сам схоче, але буде домагатись сталого робітника який буде працювати коли она хоче. Хто думає фармувати і робити у фабриці, той не повинен би управляти більше як 2 до 3 акри, значить землю, яку жінка з дітьми моглиб обробити — а не 10 або 20 акрів. Біда лише, що компанія не продасть менче як 10 акрів.

О. Понятишин каже, що там є такі що зовсім не фармерують а проте зарабляють на удержанє житя. В сім я не сумніваюсь, а сумніваю ся у тім чи зможе чоловік з сего заробітку не лише вижити, але і сплачувати фарму.

Цікаво би було знати яка там поденна плата і скільки годин праці. Чи може і про се спитати не прийшло жадному членови комісії на думку?

Я не писав, що земля тамошна не надаєсь загалом під управу огородовини а „що она не конче надаєсь до продуктів поданих в справозданю“.

Питав що значить „земля зовсім чиста“, бо в Верджинії дуже часто звут „чистою“ землю таку, з якої ліс збураний і корчі повитягані, але пняки з великих дерев все ще стоять.

Про се в який спосіб marl ділає не песковаті землі не тут місце говорити та о. Понятишин може про те довідатись з першої ліпшої господарскої книжки або енциклопедії. Що до висоти ціни за землю моя думка була така, що єсли компанія із 20.000 долярів може виплатити сьвященикови в протягу лише 5 літ $3.000, значить 15 процент, то чомуб та сама компанія не могла опустити бодай тих 15 процент (себто 150 долярів на 1000) кождому хто купує 10 акрів землї? Се булоб справді полекша неодному. Деякі углеві компанії в Пенсилвенії справді дають місце на церков та цминтар, але се сумний факт, який сьвідчить лише що деякі сьвященики і люде не вилічились еще із старокраєвого жебрацтва. Факт сей однак не повинен бути браний за примір до наслідуваня. Вкінци в Пенсилвенії роблять се компанії для більшого числа людий а не для 20, тай „дарунок“ такий (в земли) не коштує їх часом більше кількадесять долярів — між тим як тут „дарунок“ представляє вартість бодай кілька тисяч долярів готівкою.

Дивно що компанія не кладе речинця для сплати довгу за фарму. Се може бути добре або зле, залежно від того як написаний контракт. Єсли, приміром, компанія може кождої хвилї жадати заплаченя повної суми довгу, або може не приняти гроший хочби фармер хотів всю суму заплатити, то зле. Єлиж фармер має право сплачувати свій довг коли схоче і як довго схоче, тоді, розуміє ся, для фармера такий контракт добрий.

Я розумів дуже добре, що не кождий мусить брати „готову фарму“, але той що бере єї мусить за неї солоно заплатити. Слово „шопа“ відносилось до господарских будинків а не хати.

Хоч пила є на місци а опалове дерево валяєть ся під ногами (якже так коли земля зовсім чиста?), то з сего ще не виходить, аби одно і друге були дешеві. Єсли лиш я маю кусень хліба а другі не мають, я міг би продати єго по долярови фунт. Те саме може бути і тут. Впрочім знаємо, що в краю навіть за гнилі гиляки які валяють ся під ногами треба дорого платити.

Говорячи про коня не мав я зовсім на думці „бистрого Араба“ а власне „звичайну фармерску коняку“. Єсли о. Понятишин думає, що довгий волосистий хвіст і досить великі клуби вистарчають, аби кінь був all right, то мені його жаль. Не мав я також на думці расового фармерского коня (такий коштує $500 і більше) тим менче „Араба“ за яких платять тисячі та повтаряю ще раз, і думаю що мій висказ потвердить який небудь фармер, що за коня треба дати найменче 125 до 150 долярів. Не перечу, що можна купити „коня“ за 80 а навіть і за 25 долярів, але він певно буде дуже старий та каліка, який не відробить того що з'їсть.

На тім кінчу мою відповідь, але позаяк від часу написаня моїх попередних уваг довідав ся декілька цікавих річий, а о. Понятишин берєсь відповідати іменем комісії, проте питаю єго ось що:

Чому се Ви, о. Понятишин, пишете, що „звичайно за землю треба заплатити половину (себ то 500 долярів) готівкою (або й менше після умови) а компанія пише виразно, що лише 100 долярів?

Чому Ви пишете, що „хто іде оглядати фарми і рішить ся купити, то компанія зверне йому цілий видаток на подорож без згляду на се, кілько він винесе“ — а компанія пише, що зверне лише подорож з Філядельфії?

Чому Ви пишете, що „хто хоче, то компанія вибудує йому хату о 5 кімнатах і господарскі будинки, заосмотрить його в рільничі знаряди, живий „інвентар“, а компанія пише, що „на перших 500 родин лиш 10 процент (себто 50) родин) дістає на сплату готовий дім, певну часть знарядів рільничих і засів?

Чому Ви пишете, що „сего літа зачинає компанія будову фабрики цементу з основним капіталом два міліони долярів“, коли компанія яка продає сї фарми заснована доперва при кінци минулого року а основний єї капітал, після чартеру сеї компанії не може виносити більше як 10 тисяч долярів?

Звідки Ви маєте таку певність, що „кождий поселенець може рефлєктувати на зовсім певну і добру роботу? Чи можете Ви або ваша комісія кождому поселенцеви ту зовсім певну і добру роботу гарантувати?

Чи могла Ваша або яканебудь друга комісія протягом 24 годин (як самі кажете) точно розслідити фарми, які після слів компанії займають від 50.000 до 100.000 акрів?

Завважаю, що питаня, на мою думку важні, про ціну будівельного та опалового дерева, про глубокість почви і що є під нею — зістали без відповіди.

Правду кажучи, я сподївав ся річевої відповіди і то від о. Пристая, як се обіцяв в „Свободі“ (ч. 13) сам о. Понятишин — відповіди, якої важність справи вимагає. Між тим вмісто відповіди найшов я цілу сторінку „Свободи“ записану перекручуванєм моїх слів, софістеріє, браком фахового знаня та кпинами. Мені не дивно, що о. Понятишинови весело, бож він має з чого жити. Та не так весело тим, що дійсно інтересують ся сими фармами. Они бють ся з гадками, чи йти на оглядані комісією фарми чи ні. Чи поліпшать они тим свою долю чи може дістануть ся з дощу під ринву? Се питанє живо їх доторкає, доторкає їх жінки та діти, не так як о. Понятишина. Знаю, приміром, чоловіка який хорів минулого року і втратив 300 долярів, недавно захоріла жінка пролічив 100 долярів, а тепер ще в додатку прийшов страйк. Чоловік сей думав серіозно про ті фарми та сумніваюсь чи кпини о. Понятишина єго вдоволять. А таких мабуть буде і більше.

Май 7. 1910. Іван Ардан.

Увага: Ся „Відповідь“ о. І. Ардана є сего рода, що над нею не може ще бути замкнена дискусія. Впрочім така справа, як кольонізація Русинами якоїсь околиці в Америці є річею так важною, що треба її обговорити основно зі всіх можливих боків. Тільки по такій основній дискусії можна прийти до якогось певного висновку, чи в даній околици поселятись нашим людям на фармах варта чи не варта. Тим-то я маю надію, що проголошені тепер фарми в Йорктавн, Вірдж. заговорять також і инші наші люде, особливо-ж члени комісії, які певно більше ніж я, розуміють ся на рільництві. В противнім бо разі, коли дискусія про ті фарми має зійти на особисту лише полєміку між мною о. І. Арданом то справа мало що посунеть ся наперед і неодин наш чоловік все буде таки непевний, чи йти йому на згадані фарми чи не йти. Хочу ще сказати, що деякі факти, наведені у „Відповіди“ о. І. Ардана, я й сам постараюсь провірити і вислід подам в короткім часі до відома загалу.

о. П. Понятишин.



# ПРОГРАМА

## першого руського сьвята

— ЯКЕ ВІДПРАЗНУЮТЬ —

КЛІВЕЛЯНДСЬКІ РУСИНИ

В НЕДІЛЮ 29. МАЯ 1910

З НАГОДИ

**посьвяченя угольного каменя**

**при церкві сьв. Ап. Петра і Павла**

на розі Семої улиці і Калидж евні.

Рано:

1) О годині 6-ій: „Радуйся заре, сіяющая въ нощи блудящимъ“ — молитва до Пречистої Діви — відограє при церкві повна орхестра на дутих інструментах.

2) О годині 8-ій Всеночне з Литією — в церкві.

3) О годині 9-ій: Велика Утреня. По утреннім Євангелію Служба Божа читана. По утрени мированє.

4) О годині 10-ій Вимарш усіх Сполків, прибувших на се сьвято з галі Фінкбайнера через місто під церков при супроводі повної орхестри.

5) О годині 10.30: Служба Божа сьпівана з наукою духовною.

6) О годині 12.30: Велике водосьвятіє і посьвяченє угольного каменя. По Євангелію проповідь; після того відчитанє актів фондаційних.

7) О годині 2.30: Вимарш усіх Сполків з під церкви до галі Фінкбайнера на розі десятої і Джеферзон улиць в супроводі орхестри і гостинний обід.

По полудни:

8) О годині 5-ій: Вечірня.

9) О годині 6-ій: Початок гостини.

В часі представленя і сьпівів Пані зволять здіймити капелюхи.

Вступ: для членів Сполків у відзнаках Сполкових: 15 цнт., для прочих 25 цнт. За ґардеробу: 10 цнт.

Весь дохід нинїшнього дня йде на викінченє будови церкви.

Програма Вечерниць:

I. Overture — Kingstone i

II. Overture — Santigo Flating — відограє повна орхестра під батутою п. В. Вітковского.

III. „На старости літ“ — образ з народнього житя.

Особи:

Семен, .......................................... п. Павло Каршневич
Петро, його син .......................................... п. Іван Сенчина
Олекса, його син .......................................... п. Теод. Почанський
Гапка, жінка Петра, .......................................... п-ні Олена Чеґін
Іван, єї син, .......................................... п. Юрій Чеґін
Сусїд Петра, .......................................... п. Іван Завадзький
Сусїд Петра, .......................................... п. Григорій Волянський

IV. „Боже великий“ — молитва — відсьпіває мішаний хор „Українського Бояна“ в супроводі повної орхестри.

V. „Träumerei“ — R. Schumann — сольо скрипкове — відограє п. В. Вітковський з акомпаніяментом фортепяну.

VI. „Наша Надія“ — Остапа Левицького і „Україна“ — Володимира Самійленка, віддеклямує п. Василь Пиндик.

VII. „Мово рідна“ — дует, в сопрані п-на Олена Чеґін, в альті п-на Анна Брунарська.

VIII. Вязанка з народних пісень — Н. Кумановського, відсьпіває мішаний хор „Українського Бояна“ під діріґентурою п. М. Матвіїва.

IX. ВЕЛИКИЙ БАЛЬ.

**До Впов. п. Івана Ардана**
**P. O. Penrith, Va.**
**Cumberland Co.**

Впов. Пане!

Тов. наше „Р. М. К. П.“ в Джерзи Сити, Н. Дж. відд. 70. Р. Н. С. отриманого від Вас якийсь циркуляр п. з. „Неволя в Руськім Народнім Союзі“ повний скарг на поступоване специяльно о. директора друкарні за те, що не помістив в органі Р. Н. С. Вашу допись. Нам здаєсь, що в тім циркуляри Ви хочете хитрими, утертими аргументами зискати собі прихильність Братств Р. Н. С. і можливо, що деякі підуть за Вами. Нас однак дивує, чому Ви разом з тим циркулярем не видрукували своєї дописи, котру Вам не поміщено, аби ми могли знати, про що та допись говорила, бо інакше протест був би несправедливий.

Ми думаємо, що годі вимагати, аби до „Свободи“ принимати то все, що кому подобаєсь на терпеливім папери написати. В противнім разі пощож вибирати редактора, директора і менаджера? Тоді кождий мав би право писати і всі редаґовалиб, а чи то було би добре, то самі осудіть. Тож скажіть нам, якого змісту була Ваша допись, пись, а тоді ми будемо знати по чиїй стороні слушність.

За Уряд Руського Молод. Клюбу Поступового

*Стеф. Миляновић* предсідатель. *Антін Онисик* секретар.
*Михаїл Кухта* касієр.

# НОВИНКИ

**КАЛЕНДАР.**

| Май. | | |
|---|---|---|
| 19 | Ч | Чесн. Хреста |
| 20 | П | Іоана богосл. |
| 21 | С | Пер. м. св. Ник. |
| 22 | Н | О розсл. Ник. |
| 23 | П | Симеона |
| 24 | В | Мокія |
| 25 | С | Епіфанія еп. |

— **Зміна календаря в Росії.** Російська державна рада буде небавком займати ся справою зміни старого календаря на новий. Проєкт члена державної ради, Андреєвского о введеню в Росії календаря н. ст. вже видрукований і небавом буде розданий членам ради. В просторім рефераті, приложенім до проєкту автор виказує цілий ряд недогідностий виходячих з того, що ціла західна Европа, а навіть і часть Росії, як Фінляндія і царство польське уживають календарів нового стиля, підчас, коли в Росії обовязує календар старого стиля. На реформу не годять ся лиш єрусалимська і царгородська церкви; церков же сербська і синод російський не виступають рішучо против введеня нового стиля, домагають ся лиш такого обчисленя дат Воскресеня Христового і всїх головнійших сьвят, щоби оно було згідне з основами православної церкви. В виду того автор проєкту предкладаючи зміну календаря задержує давний спосіб обчислюваня сьвят. Сама реформа календаря має відбути ся після системи предкладаної колись князем Барклей де Толлі-Ваймар і основує ся на тім, що починаючи від січня кождий 12. день місяця буде мати лиш 12 годин, значить ся, що 12. січня буде числити ся лиш від 12. год. в ночи до 12. год. в полудне, а по полудни буде вже 13. січня. В той спосіб скоротить ся в падолисті два дні замісць одного, а в дни 1. січня слідуючого року оба календарі, старий і новий зійдуть ся разом.

— **Злодії народного гроша.** Ніде так може на сьвіті не крадуть, як у Росії. Нераз уже писали ми про крадіжи російських чиновників. Знаменне є се, що чим більший чиновник (урядник) тим більший злодій. Не поможуть тут ніякі контролі, бо контрольори се також переважно самі злодії і легко їх можна перекупити. А вже найбільші злодії публичного добра — се великі князї. Російські великі князї не є властителями царського майна. Цар дає кождому своякови якусь суму з річних доходів, а чим близший свояк, тим більшу суму дістає. Свої приватні майна великі князї мусять здобувати власним промислом. І так великий князь Сергій, стрий самого царя, як йшов до Москви, не мав ніякого власного маєтку. Спадок по батькови давно розійшов ся, а цар давав йому 300.000 рублів річно, які не вистарчали для нього навіть на великопанське житє. Та помимо того, коли по десяти роках правліня Москвою згинув від бомби Каляєва, лишив жінці заощаджених чотириста мілїонів рублів особистого, приватного майна. Гроші ті рабував просто з людности, яка була безсильна супроти царського стрия, одного з найбільших злодіїв і гнобителїв російського народу. А російський народ гине цілими десятками тисяч з голоду!

— **Смерть воздухоплавця Бльона.** Сьмілий воздухоплавець француський Бльон розбив ся о скали Мірамару. Від кількох днів перебував він в Сан Себастіяно і звідси вилїтав щодня у воздух, але за кождим разом щасливо, з виїмком одного разу, коли впав вморе; видобуто єго однак з моря зовсїм здорового і неушкодженого. Щоденну пробу літаня повторив він також в суботу дня 2. цьвітня. Плян єго був облетїти замок Мірамаре і Сан Себастіяно. Єму удало ся уже окружити замок, коли нараз єго прилад до літаня обкрутив ся і став з початку легко прихиляти ся на бік, а потім більше і спадати нагло прямо на скали, покриті в тім місци водою ледва на 4 метри. Коли се спостережено і поспішено єму на поміч, то сьмілий літач лежав уже на скалї під своїм літаком, звідки витягнено єго уже неживого. Був він найвідважнїйшим воздухоплавцем і не уступав Блєріотови ні що до відваги, ні що до помислів. Давнїйше був загорілим автомобілїстом. Тепер з час літаків прилучив ся він до воздухоплавця Деляґранжа і став не менше загорілим воздухоплавцем. Яко такий відніс він кілька побід. Задля своєї щирости і сердечности мав помежи знакомими щиру симпатію. Яко велику єго прикмету належить піднести ще і се, що кілька разів вибирав ся в воздушну дорогу, стілько разів сповідав ся і причащав ся. Не відступаючи від сеї засади висповідав ся він і запричащав ся також в тім дни, коли знайшов смерть. Від 1908. року є се уже семий случай смерти воздухоплавця.

— **Убійство 9 дївчат.** В Немирові на Поділю вертало в тих днях з фабрики в Стефанівці 10 робітниць, котрі мали при собі 100 рублів зарібку. По дорозі напали на них розбійники і повбивали 9 дївчат, шукаючи у кождої гроший. Тимчасом десята, котра мала у себе всї гроші, сховала ся в лїсі і розбійники не могли її знайти. Коли хлопи розійшли ся, дївчина побігла до своєї сестри. Незадовго прийшов до хати господар, цілий поплямлений кровю і зачав оповідати про убійство дївчат. Жінка тимчасом розказала тихо, що тут ночує та дівчина, що має гроші. Вони змовили ся викопати яму і закопати живцем дївчину. Коли вийшли на двір копати яму, дївчина вирвала ся з хати, побігла до війта і розказала цілу пригоду. Війт арештував господаря з його жінкою.

— **Жінка капітаном корабля.** Давними часами женщини занимали ся тільки домашним господарством та виконуванем дітий. Все иньше робили тільки мущини. Та нинї жінки беруть ся також до всяких робіт. Є жінки адвокати, лікарі, посли, а недавно одна Американка зложила іспит на капітана корабля. Якийсь богач віддав їй команду над своїм кораблем.

— **Дивоглядь дитина.** В Іляницях, снятинського повіта, уродило ся дня 9. цьвітня с. р. одному господареви дивне дитя. Голова у того дитяти незвичайно велика з грубим рубцем через цілу чашку, двоє вух як звичайно в боків, але двоє з заду на голові близько себе. Почавши від клубів розділювало ся тіло на дві пари ніг звичайної величини. Дитина жила дві години і як каже її мати, права часть була вже мертва, доперва пізнійше і лїва перестала жити. Мати сеї дитини жиє, а слаба як звичайно по породі.

— **З держави злодійств.** З Петербурга їздять сенатори по цілій Росії і переводять в касах цивільних і військових ревізії. Майже кожда ревізія кінчить ся викритем тисячних як не мілїонових дефравдацій на шкоду держави. З Нового Двору коло Гродна доносять, що сенаторська ревізія в модлїньскій твердині викрила велику дефравдацію, якої допустив ся інтендант ґен. Севянов. По ревізії ґенерал упав і помер на удар серця. В телеґрафічній школі при тій твердині викрито, що ученики за оплатою здавали іспити з чужих мов, хоч тих мов зовсїм не знали.

— **Подорож бузька.** Як великі дороги відбувають перелетні птиці і з якою скоростію перелїтають величезні віддаленя, показують досліди данського ученого проф. Мартензена в Виборґа, що від многих літ займаєть ся мандрівкою перелетних птиць. Що року заосмотрював він велике число ріжнородних птиць знаками, по яких можна їх пізнати. Торік оден француський стрілець в департаменті Жеро застрілив качку, що походила з Виборґа. Недавно анґлійський подорожний Люнґ, що знайшов ся в середучій Африцї, доніс про дивний випадок. В грудни Неґри на полудне від озера Танґаніка, на тій самій висоті що Занзібар, зловили бузька, що мав на собі знак данського ученого. Бузко мав число 293, походив з Ютляндії і відбув дорогу 7.000 кільометрів. Дня 25. серпня бачено його в послїдне в Данії. Коли припустити, що він дня 25 грудня прилетів над озеро Танґаніка, то перебував денно найменше по 70 кільометрів.

— **О скарби на острові.** Серед Тихого океану на північний схід від Ґаляпаґос а 500 кільометрів на полудневий захід від Костаріци находить ся Кокосовий остров. Є се остров невеличкий, бо займає ледви 60 квадратових кільометрів простору і називаєть ся так від кокосвих пальм, що покривають більшу половину його поверхні. Добре охоронений залив буває часто пристановищем кораблів, що полюють на китів. Однак найбільше притягаючою силою є великі скарби, які там за двома наворотами закопано в першій половині 19. столїтя. В першім випадку ходить о утїкших анґлійських моряків, котрі утворили шайку морських розбишаків і користаючи із замішаня революциї, яка вибухла в 1820 р. проти Япанії в Гваякілї, рабували безпощадно богаті міста на берегах Тихого океану. Добичу вартости 20 мілїонів пезетів укрили на Кокосовім острові і волїли потерпіти смерть через повішенє, ніж зрадою тайни окупити собі житє та волю. Пятнайцять літ пізнійше, коли Перу в союзі з Болївією в 1835 р. хотїло републику Чіле приневолити до приступленя до їх унїї, перуанське правительство, побоюючись бомбардованя портового міста Каляо чілїйською фльотою, звелїло перевезти тихцем 60 мілїонів марок державних гроший на Кокосовий остров, а для певнїйшого збереженя тайни приказало залогу транспортового корабля в дни його повороту поубивати до послїдного чоловіка. Однак тим збережено тайну аж занадто, бо ніхто вже не знав, де сховано скарби і чимало товариств та поодиноких підприємців надармо старало ся опісля їх відкрити. До найновійших глядачів сих скарбів належить анґлійський офіцир маринарки Палісер, що в 1897 р. розвів на тенкі розміри розкопки. В 1901 р. одно товариство стратило кількасот тисяч на ту саму ціль а перед кількома роками осїв на тім острові Німець, якийсь Ґіслер і також надармо шукав коли не за мілїонами, то бодай за сотками висаджених дорогим камінем мечів, які сховали там в 1820 р. морські розбишаки.

— **Повстанє в Альбанії,** в турецькій провінції, вибухло в початках цьвітня та в короткім часї Альбанцї улягли Туркам. Альбанія се край, подібно як Чорногора, окружена великими горами. Завдяки сьому змогли Альбанцї навіть під турецьким панованем задержати певного рода самостійність і краєву автономію. Не один раз добре дали ся в знаки Туреччині в численних повстанях за самостійність краю. Причиною теперішного повстаня були реформи, які хотїло перевести в Альбанії турецьке правительство. Туреччина зачала накидати Альбанцям своїх урядників, заводити до шкіл арабську азбуку, накладати нові податки. Обурені Альбанцї вхопили за збрую. В кількох боротьбах побідили Турків, але мусїли уступити супроти величезної переваги турецьких військ і піддати ся. З[...]ть ся, що не на довго і що при першій нагоді повстанє вибухне знова.

## Братя Русини!

Парохія в Olyphant, Pa. одна з найстарших після часу заснованя діждала ся укінченя нової, мурованої, великолїпної в восточнім стилю церкви.

І наша парохія, як і інші на американскій земли парохії рускі, перебувала „смутне время“ — великі роздори, ба навіть старанось єї відірвати зовсїм від гр. кат. віри та Христу Спасу най буде честь і поклін — вийшла она побідоносно над люцкою злобою і підлотою. Народ руский в Olyphant-і, остав ся в поражаючій більшости вірний своїй прадїдній рускій гр. кат. вірі, з малими виїмками — чого сьвідком нововибудувана, коштом до $40.000, церков; народ руский остав ся вірний своїй прадїдній церкві не йно устами але серцем і всею душею перед Богом і людьми, бо стояв, стоїть і стояти ме при своїм правім рускім Епископі Кир Сотирі Ортиньскім, як присвоїм Богом поставленім Архипастири.

Ми тїшимо ся довершенем сего побожного дїла, радуємо ся кріпкою вірою нашою і сим гордимо ся не для власної слави але для прославленя Бога і Єго Церкви, та для слави нашого руского народу. Тай ще тїшимо ся, бо дня 28 мая 1910 Іх Преосьвященство наш дорогий Архипастир Кир Сотер Ортиньский завитають до нас вперве, чого ми так дуже а так віддавна бажали, щоби дня 30-го мая 1910 поблагословити нашу церков.

Родимцї! Дїлячи ся з Вами сею радістною вісткою для нас, знаємо, що і вам справляємо сим радість, коли читати буде про зріст у нас божої хвали, скріпленє віри, зміцненє руского духа — подібно як у вас се ся діє, — если не лїпше то бодай хоть не гірше від вас. А щоби наша і ваша радість — наша вспільна радість збільшила ся, просимо вас: Прибудьте до нас на сесе торжество! Просимо вас отцї духовні до Olyphant-у, щоб сослужити свому Архипастирови першу Службу божу у новім храмі. Прибудьте ви дорогі братя і сусїди — не одинцем а тисячами, щоб почути божих слів з уст свого дорогого. Архипастиря, прибудьте, щоб показати тут сьвітови тай чужим нашу єдність, нашу силу, нашу вірність і постійність в сьв. вірі і рускому обрядови. Та прибудьте і ви, що пішли манівцями і ви, що покинулисьте сьв. свою Церков, в котрій ви ся родили, та єї — свою рідну, батьківску церков не гідно зневажали а вкінци знайшли собі чужих богів. Церков сьв., своя рідна отвирає — може для вас в послїдне — свої рамена, щоб приняти свої марнотравні дїти в свої материньскі рамена; прийме она вас радо, бо ви може і не сьвідомо зблудили, ведені з наступства лихого духа в постати чоловіків, менше з тим в якім облаченію. Прийдьте та прибудьте! Промовить до Вас слово правдивий наслїдник Апостолів, та поблагословить вас на щастє, на здоровлє, на довгий та щасливий вік. Хто може, най прибуває сам і з родинами а розвеселить своє серце і душу в Бозї і Христї Спасї. Ми вам дорогі отци і дорогі братя і сестри дуже а дуже раді будемо.

Проґрами подрібної не подаємо але короткий її начерк.

Дня 28-го мая з полудня при висїданю Владики з трену повитає Єго депутація парохії а зібрана молодїж вручить китицю цьвітів. Рівночасно хор а і своя руска музика заграють імн американский. При всїданю Іх Преосвященства до керичу повитають Іх делеґати всїх братств а опісля рушить весь похід з всїх братств і товариств зложений аж до брами триумфальної в поближу церкви, серед сьпіву і музики де повитає Владику Рада церковна складаючи щирий руский дар Іх Преосвященьству — хлїб, сіль і мід. В дверах церкви повитає сьвященьство в ризах.

Дня 30-го мая около 8-мої години похід братств улицями міста серед звуків музики а опісля наступить торжество церковне. Тож до свиданя дорогі Родимцї на дни 30. мая 1910 р. в Olyphant, Pa.

Христос воскрес!

За комітет:
о. Іван Сендецкий,
Андрей Тарас секретар,
Юрий Хиляк предсід. ради,
Михаїл Турок,
Іван Бекеч.

— Парохія в Minersville, Pa. пошукує доброго дяка, щоб знав провадити школу і нотний сьпів. Зголошеня на адрес: о. А. Камінский, Minersville, Pa.

NEW YORK, N. Y. товариство „Зоря“ від. 69. Р. Н. С. дає до відомости своїм членам, що галю мітинґову змінено від першого мая. Тепер мітинґи будуть відбувати ся що четвертої суботи в місяцю, (припадає на сей місяць в суботу, дня 28-го мая) в гали „Либерти“ 257-296 E. Houston str., New York, Room Nr. 8. — А. Кашпиский предс.

— Як кому потрібна моя адреса, прошу писати так:
Rev. Nestor Dmytrow,
Northampton, Pa.



**Петро Ярошко**
з Товарної, Ст. Самбір щез перед 2. роками. Хтоби знав про него чи живого чи вмерлого що небудь, прошу ласкаво повідомити: Зофія Ярошко, 109 7-th Str. S. S. Pittsburg, Pa. Дістане нагороду.



— Де єсть Юзько Голодняк або Райзнер родом з Задништвки, пошукує єго отець Казимир Голодняк, нехай зголосить ся до Northampton, Pa. -2

— Де єсть Данько Кремка родом з Полонної Сянок, має перебувати в Ohio стейті, пошукує єго отець Тимко Кремка в Northamptonn, Pa. —2

## СПРАВИ Р. Н. СОЮЗА.

Покровитель і почетний член Р. Н. Союза.
Їх Преосьвященство Стефан Сотер Ортиньский, перший руський епископ в Америці.

Головний Уряд „Р. Н. С." на роки 1908—1910.

Духовний управитель:
о. Михайло Балог, 712 Carson st. S. S. Pittsburg, Pa.

Предсідатель:
Дмитро Капітула, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Черемшак, Trenton, N. J.

Місто-предсідатель:
Феодор Гут Кульчицький, Pittsburg, Pa.

Касієр:
Алексій Шаршонь, 524 Pine & Franklin St., Shamokin, Pa.

Секретар фінансовий:
Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар рекордовий:
Теодозий Лабовский, Box 76, Jersey City, N. J.

Радні:
Михайло Беля, Holyoke, Mass.
Петро Ярема, New York, N. Y.
Іван Глова, Shamokin, Pa.
Анд. Стефанович, Pittsburg, Pa.
Алексій Горбаль, Derby, Conn.
Михайло Чегін, Cleveland, O.

Контрольна Комісія:
о. Д. Добротвор, 25 Chestnut St. Yonkers, N. Y.
Василь Гришко, 439 N. 6th Ave. Scranton, Pa.
Михайло Бабій, 391 Maple Ave Kingston, Pa.

Директор друкарні:
о. П. Понятишин, Box 112, Elizabeth, N. J.
адреса мешканя 326 Rose Hill Place, Elizabeth, N. J.

Редактор:
Антін Цурковский, 184 Hudson Str., New York, N. Y.

Менаджер друкарні:
К. Кирчів, 184 Hudson St., New York, N. Y.

Головний організатор:
Мих. Беля, 56 Hamilton Str., Holyoke, Mass.

Головна Канцелярія Р. Н. Союза знаходить ся під числом 123 Sussex St., Jersey City, N. J.

## Вступайте до Союза!



„Руский Народний Союз" — Принимає членів до 45 літ жи-тя.

Вступне після літ.

СОЮЗ ПЛАТИТЬ:

В разі смерти члена кляси „А" (ціле посмертне) $1000.00.
В разі смерти члена кляси „Б" половину посмертного $500.00.
Посмертне за жінку або мужа члена кляси „А" $400.00.
Посмертне за жінку або мужа члена кляси „Б" $200.00.
Посмертне за діти від $15.00 до $300.00.
В разі утрати: а) обох очий, ніг або рук $1000.00.
б) одної руки, ниго або ока $200.00.
Єсли отець родини в шпитали божевільних, Союз платить що року родині $150.00.

Хто хоче вступити до Союза, мусить вписатись також до братства, яке належить до Союза.

### ДЛЯ П. П. СЕКРЕТАРІВ Р. Н. СОЮЗА.

Повідомляю раз на все, що всі гроші належачі до каси Р. Н. Союза, посилає ся так: на money order-ах або чеках виписує ся імя Alex Sharshon, Shamokin, Pa. Дальше так записаний money-order або чек не посилає ся до Голов. Касієра, але враз з виказами до Голов. Секретаря. Головний Секретар опісля відсилає їх до Голов. Касієра.

С. Ядловский, Голов. Секретар.

### ЦІНИ І ПРАВИЛА ОГОЛОШЕНЬ В „СВОБОДІ".

*1) ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСОВІ, які йдуть довший час (від 3 місяців до року) платять ся після спеціяльної тарифи, яку інтересовані дістануть на жадане листовно.*

*1-о, 2-о або 3-и разові ОГОЛОШЕНЯ БИЗНЕСІВ по 3 цнт. від слова за кождий раз.*

*ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ, як: мітинґи брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза поміщає ся безплатно один раз в рубриці „Рух в Відділах Р. Н. Союза".*

*ОГОЛОШЕНЯ ТЕАТРАЛЬНИХ ПРЕДСТАВЛЕНЬ І БАЛЇВ по 2 центи від слова для брацтв і товариств належачих до Р. Н. Союза, а для товариств неналежачих до Р. Н. Союза по 4 центів від слова.*

*ПОШУКУВАНЄ ОСІБ І РОБОТИ по 2 центи від слова за найменче 10 слів.*

*КОНКУРСИ ПАРОХІЙ і иньші по 3 центи від слова.*

*ПРОПОЗИЦІЇ ЖЕНИТЬБИ по 10 центів від слова за найменше 10 слів.*

*Одноразове оголошене адреси 25 центів.*

*2) Належитість за всяке оголошене мусить бути прислана з гори та в цїлости. В противнім разї оголошене безуслвно не поміщає ся. Належитість за дрібні оголошеня можна присилати також почтовими марками*

*3) Кожде оголошене мусить бути в редакциї на тиждень перед датою виходу того числа часописи, в якім оно має бути поміщене. Оголошень телефоном не приймає ся.*

*4) За зміст оголошень або за відвічальність оголошуючих ся в часописи фірм редакція не приймає ніякої відвічальности.*

*5) Кого-б скривджено, або з ким зле обходжено-б ся в тій фірмі, яка оголошує ся в нашій часописи, нехай про се сейчас повідомить редакцію, а коли подасть достаточні докази ошуства, викине ся оголошене несовісної фірми; кромі сего редакция доложить всїх старань, щоб ошуста потягнути до відвічальности.*

*6) Редакція має право відкинути або перервати яке небудь оголошене, не подаючи причин.*

*7) Редакція має право жадати від фірм або незнаних осіб, щоб прислали докази, що ведуть свій бизнес чесно і дійсно зможуть додержати того, що обіцюють в оголошеню.*

*8) В оголошеню мусить бути тільки правда. Редакція має право відкинути всяке підозріле оголошене.*

*9) Оголошеня мусять бути писані пером, виразно і на одній стороні паперу.*

*10) За дрібні оголошеня редакція не висилає ніяких поквітовань.*

### До всіх Вп. Секретарів і Орґанізаторів Відділів Р. Н. Союза.

Звертаємо отсим увагу пп. Секретарів, щоби не присилали декляраций без виповненя сьвідоцтва лікарського, яке находить ся на другій стороні декляраціі, позаяк такі не будуть приняті. Члени понад 43 літ, мають предложити метрику або який инший доказ свого віку.

Рівнож при виповнюваню деклярацій просимо на те уважати, щоби на деклярації було подано на яке посмертне член хоче належати перечеркненєм слова ціле або половину посмертне (ого), кілько має він і його жена літ, імя жени або якого иньшого члена родини, після того, кому член записав посмертне. Секретарі мають уважати, щоби член заявив якої єсть віри. Не вистарчає сказати, що член єсть Русин або руской віри, бо таких маємо вже кілька.

Член, котрий не вміє писати, має зробити на деклярації пером знак хреста, уміючий писати має підписати ся власноручно на обох сторонах деклярації.

Місячні справоздання т. є. друки на жовтих картках, як також адреси нових членів прошу виповнювати і присилати враз з деклараціями і розметом.

Від Головного Уряду Р. Народного Союза в Америці.

Ч. 1298 КВІТ $400.00
на чотириста долярів, котрі п. Николай Половіщак отримав як посмертну запомогу по жені Теклї з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
Youngstown, O. 10. мая. 1910.
Николай Половіщак.
Сьвідки:
Ілько Беца,
Николай Ляцак.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 140.
Ілько Сушко предс.
Йосиф Присташ секр.

Ч. 1328 КВІТ $500.00
на пятьсот долярів, котрі п. Ева Пац отримала як посмертну запомогу по мужу Василю з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
Peckskill, N. Y. 9. мая 1910.
Ева Пац.
Сьвідки:
Іван Фенета,
Стеф. Боболя.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 195.
Стефан Куні предс.,
Андр. Астряб секр.

Ч. 1330. КВІТ $1000.00
на тисяч долярів, котрі п. Катерина Книш отримала як посмертну запомогу по мужу Івані з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
McKees Rocks, Pa. 9. мая 1910.
Катерина Книш.
Сьвідки:
Петро Канд,
Филип Поляньский.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 91.
Теод. Сушиньский предс.,
Евт. Бодак секр.

Ч. 1340. КВІТ $400.00
на чотириста долярів, котрі п. Казимір Сімон отримав як посмертну запомогу по жені Франціїшка з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
Herkimer, N. Y. 10. мая 1910.
Казимір Сімон.
Сьвідки:
Мирон Гузар,
Яков Лупеньский.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 159.
П. Дусь предс.,
Т. Похилий секр.

Ч. 1342 КВІТ $300.00
на триста долярів, котрі п. Осиф Цап отримав як посмертну запомогу по жені Юлії з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
Carteret, N. J. 7. мая 1910.
Осиф Цап.
Сьвідки:
Йосиф Пішко,
М. Шимрик.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 209.
Йосиф Ґінда предс.,
Йосиф Вадяк секр.

Ч. 1343. КВІТ $100.00
на сто долярів, котрі місцевий уряд отримав як похор. кошта по Юлії Цап з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
Carteret, N. J. 7. мая 1910.
Йосиф Ґінда.
Сьвідки:
Йосиф Пішко.
М. Шимрик.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 209.
Йосиф Ґінда предс.,
Йосиф Вадяк секр.

Ч. 1344 КВІТ $400.00
на чотириста долярів, котрі п. Григорий Лісовский отримав як посмертну запомогу по жені Еві з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
Troy, N. Y. 8-го мая 1910.
Григ. Лісовский.
Сьвідки:
Петро Ракочий,
Николай Базар.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 191.
С. Стадник предс.,
Николай Ониськів секр.

Отсим я яко Григорий Лісовский складаю сердечну подяку Урядови Р. Н. Союза по отриманю квіту на $400 яко посмертну запомогу по своїй жені Еві.
Гр. Лісовский.

Ч. 1345 КВІТ $400.00
на чотириста долярів, котрі п. Яким Прислопский отримав як посмертну запомогу по жені Марії з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
Beaver Mead., Pa. 7. мая 1910.
Яким Прислопский.
Сьвідки:
Антін Кравец,
Данько Кравец.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 95.
Андр. Савка предс.,
Миколай Солтис секр.

Ч. 1356 КВІТ $1000.00
на тисячу долярів, котрі п. Йосиф Дзядош, опікун отримав як сир. часть по Івані Пукач з Головної Каси Руского Народного Союза в Америці.
Trenton, N. J. 7. мая 1910.
Йосиф Дзядош.
Сьвідки:
Юрій Слабода,
Йосиф Слабода.
Від місцевого Уряду Руского Народного Союза в Америці. Віддїл 121.
Андр. Квешкар предс.
Юрій Бачік секр.

### Конкурси.

— Шукаю дякоучителя. Першенство будуть мати ті, що знають нотний сьпів і уміють напів галицький і угорский. Близші інформації уділю інтересованим листовно. — о. М. Данилович, гр. кат. руський священик, в Latrobe, Pa., Box 11.

В гр. кат. руській парохії в Елизабет, Н. Дж. є опорожнене місце дякоучителя. Кандидат мусить розуміти ся на церковнім уставі і хоральнім сьпіві. Місячна платня 30 дол. (можливо, що й 35 дол.) і місячні доходи. Голосити ся треба на адресу:
Rev. P. Poniatyszyn
BOX 112, ELIZABETH, N. J.











## ПРОЦЕС.

(Продовженє зі сторони 3-ої),

всякої розмови, яку сей сьвідок мав з ким небудь не в неприсутности сих обжалованих.

Судія: Протест ухилений.

П. Сніткін: І чи таке рішенє буде примінюване до всїх питань?

Судія: Так, приймаємо се до відома, що п. Сніткін буде протестувати проти всїх таких питань, но з другої сторони протест буде неузгляднений що до всїх питань, які ставити-ме прокуратор, а які будуть мати на меті дослідити віродостойність сего сьвідка.

П. Сніткін: Ні, Сьвітлий Суде, я сказав, що буду протестувати проти всякого питаня, що ставити ме прокуратор, а які будуть відносити ся до розмов, що їх мав сьвідок в неприсутности сих обжалованих і буду протестувати на тій основі, бо такі питаня є невідповідні, невмістні і недорічні.

Судія: Я гадаю, що воно буде ліпше, як будете протестувати проти кождого такого питаня з окрема тоді, як воно буде ставлене, лише заявляйте, що протестуєте на тій самій основі, що й перед тим. Деякі питаня можуть бути такі, що ви хотїли-б, аби на них була відповідь.

П. Сніткін: Добре, Сьвітлий Суде, я застосую ся до сих уваг. Відп.: Вони говорили перед і потім.

Судія: Перед яким часом? Відп.: Я не тямлю часу.

Пит.: Чи ви не тямите дня, коли бачились по раз перший з Марією? Відп.: Я бачив ся з нею дня 18. червня, 1908 р.

Пит.: Отже, чи було се перед чи після сего дня, як ті люди говорили вам про сю справу? Відп.: Я чув се від них перед і після сего дня.

Судія: Счеркніть сю відповідь.

Пит.: Хто з них говорив вам перед тим днем?

П. Ґарван: Котрий із сих трьох сьвящеників? Я все чув, як вони сьміяли ся між собою.

Судія: Счеркніть сю відповідь.

П. Ґарван: Ні, ні. Котрий із сих сьвящеників говорив вам про се перед 18. червнем? Відп.: Вони всї говорили.

Судія: Коли після вашої розмови з Марією говорили вони з вами знов про те? Відп.: Один з них говорив потім.

П. Ґарван: Хто? Відп.: Зноско.

Судія: А коли говорили вони з вами після 18. червня? Відп.: Я не тямлю в якім се було часї.

Пит.: Чи було се перед чи по оголошеню статї? Відп.: Що було? Я не розумію.

Пит.: Чи ваша розмова про Марію, яку ви мали з Зноском, мала місце перед чи по оголошеню мнимого очерненя в „Свободі"? Відп.: Я говорив з ним і перед і потім.

П. Ґарван: Чи ви жонаті? Відп.: Ні.

Пит.: Ви пишете в сій статї таке: „Сими днями вернувши з роботи, застав я у своїй хатї жінку, років 23 до 25 яка сиділа з моєю". Чи се правда? Відп.: Вона сиділа, але не з моєю женою.

Пит.: Чи ви написали таке у своїй статї? Відп.: Так, написав.

Пит.: Чи се була правда? Відп.: Так, се була правда. Я писав власне так як там було.

Пит.: Отже, чи се була правда? Відп.: Правда, але в иншій формі.

Пит.: Отже чи правда, що Марія говорила про свою справу у вашій хатї і в присутности вашої жени? Відп.: Я се писав...

Пит.: Чи се була правда чи ні?

П. Сніткін: Звертаю увагу, що після попередних рішень Сьвітлого Суду ми єсьмо управнені дістати відповідь.

Судія: Добре. Вислухаймо перше всего, що він скаже, а потім ми дамо своє рішенє.

Відп.: Я писав те за Білущенка.

П. Ґарван: Чи Білущенко просив вас, аби ви те писали? Відп.: Він мене не просив; но я описав всьо в той спосіб так, як воно там було. Те все була правда і ані слівця не можна-б змінити.

Судія: Значить, се була правда, що ваша жена була там присутна?

П. Сніткін: Протестую проти форми питаня.

Судія: Я питаюсь його, чи се була правда.

П. Сніткін: Ся статя є тут залучена і підписаний під нею. „Мейфільдський парохіянин".

Судія: Но він говорив, що її писав, остемплював і відіслав на почту.

П. Сніткін: Так, но він казав також, що статю писав за Білущенка.

Судія: Я цофну питанє, як ви проти него запротестуєте. Я хочу дати сьвідкови нагоду, аби се вияснив.

П. Сніткін: Ні, я протестую проти сего питаня, бо воно невластиве. Тут не треба жадного вияснення, бо статя говорить сама за себе. Судії присяглі — се люде інтелеґентні і вони можуть самі собі статю перечитати.

(Дальше буде).



## Перед Конвенцією

В пятнайцятім ч. „Свободи“ помістив д. М. Беля статю під заголовком: „Славні Союзовці, де Ви?“

І правда, поклик сей не був „голосом вопіющого во пустині“, бо перший обізвав ся, а властиво дав про себе чути де він є д. Петро Кирилюк.

Але і я також „Союзовець“. Може не дуже „славний“ однак осьміляю ся просити Хвальну Редакцію о „дакус“ місця в „Свободі“ і на мою допись.

Хотяй д. М. Беля не щадив „комплементів“ але обсипав ними кождого, хтоби відважив ся а властиво помістив свої гадки на шпальтах „Свободи“ і тих то назвав д. Беля: „доморослі критики“, „незвичайно поступові“, „верховоди“, „реформатори“ і т. д., я однак не зважаючи на се, до котрих буду зачислений, хочу виставити мою гадку на денне сьвітло, т. є. хочу помістити в „Свободі“ то, що від довгого часу снує ся мені в голові.

І так:

Д. М. Беля пишучи свою статю покликав ся на польську пословицю: „Nie odrazu Kraków zbudowany!“ Yes, sir! і я то знаю. Але що нас може обходити Краків; ним най журять ся Мазурі. Ми дивлячи ся на Краків забули подивити ся до нашої будови. Наш „Союз“ будує ся вже також кільканайцять літ однак ми ані один раз не застановили ся над тим чи на добрім фундаменті ми його поклали? О, ні. А нуно, нині зробім то і подивім ся на якім фундаменті наш „Союз“ стоїть! Переконаємо ся, що на дуже лихім; на такім, що найменший вітер кождої хвилї може його змести „із лиця землї“.

Ціле спасене для „Союза“ і для „Славних Союзовців“ видить д. М. Беля в тім, коли орґан „Союза“ „Свобода буде виходити два рази на тиждень. Я також не противив-бим ся сему, як бим знав, що тим способом піднесемо наш „Союз“ хотьби на „два цалї“. Але коли буде „Свобода“ виходити два рази тижнево то не то, що „Союз“ не піднесе ся матеріяльно, але наложимо на „Союз“ а взглядно на плечі членів „Союза“ новий тягар. Гадаю, що д. М. Беля як головний орґанізатор повинен знати кілько є членів в „Союзі“ котрі не уміють читати ані писати. Я думаю, що більша половина. Беру се з того, що я мав спосібність бути вже на кількох річних мітинґах, коли то власне вибирає ся новий уряд. Там зауважав я, що з поміж 60 членів трудно було вибрати двох найголовнійших „водцов“, т. є: предсідателя і секретаря котрі уміли би писати. А як знов інтересує ся наш Русин ґазетою того також не потребую писати, бо ми всі то добре знаємо. Правда, що богато є таких, котрі радо читають „Свободу“ і інші ґазети, але більше є таких, котрі волять піти до „сальону“ і там послухати „мудрих слів“ від свого сальоніста піж взяти ґазету в руки. Знаємо також, що богато наших Русинів мешкає по малих „плейзах“ де немя листарів, але самі ходять на почту відбирати листи. Тож наш Русин і туди зайде раз або і менше як раз на місяць а його „новинка“ перевертала ся по всїх полицях, повитирала всї кути а на останку йде на огонь, при котрім вигрівають ся американські „бойсиска“. То-ж моя гадка є така, що безпотрібно видавати „Свободу“ два рази тижнево, але єсли хочемо, щоби „Союз поставити на рівнї з другими орґанїзаціями, то мусимо держати ся цїлком иншої рецепти, т. є. мусимо жити з рахунком. А чи ми до сего часу жили з рахунком? На се питане даю відповідь що ні! Кождий здоровомислячий чоловік знає, що два рази два є чотири. А також і наша пословиця говорить: „чим більше гроший, то більше кешки“. Хотяй ми то всьо дуже добре знаємо, однак правдоподібно не хотїлисьмо виставити того на сьвіт а то тому, що нам і так добре виходило, а по друге, що ми тримаємо ся американсько-готельничо-сальонової „інструкції“: мала склянка пива 5 цнт., а також і велика „бомба“ 5 цнт. Так було до сего часу однак так довше не може позістати. Ми аж тепер мусимо стати ся „реформаторами“, зреформувати нашу орґанїзацію на новий практичнійший лад і платити місячне після літ. Моя гадка є, щоби розділити членів на шість кляс — і так: Члени від 16—20 літ будуть належати до кл. І. тар. І., від 21—25 до кл. II. тар. II., від 26—30 до кл. III. тар. III., від 31—35 до кл. IV. тар. IV., від 36—40 до кл. V. тар. V. і від 41—45 до кляси VI. тарифа VI-та. Як треба буде платити після тих тариф має порішити Конвенція. Прецінь межи нами Русинами тут в Америцї є богато людий з укінченими унїверзитетськими студіями, а ті певно, що не відмовлять ся тої працї, але з охотою займуть ся уложенєм тих тариф. А єсли би они нам відмовили, то в такім разї мусїлибисьмо удати ся до старокраєвих патріотів. Тож задача XI. Конвенції повинна бути така, щоби займити ся тою справою і порішити її після вказаних вказівок. А тогди доперва „Союз“ стане на добрім фундаментї і не будемо бояти ся, щоби в случаю катастрофи (як надмінив д. Кирилюк в ч. 18. „Свободи“) малиб ми платити по $6.67 цнт. або і висше. Передвиджую, що між членами „Союза“ найде ся богато таких, котрим той мій проєкт не подобає ся. Для тих подаю ось такий примір: Вісімнайцятьлїтний молодець вступив до „Союза“ і платив після теперішної системи пересїчно один доляр місячно, що зробило на рік $12.00. Щоби зложити $1000.00 мусїв платити до 60 року житя (що в Америцї дуже рідко трафляє ся). Але найдуть ся і такі, котрі неувірять, що щоби зложити $1000.00 треба через 42 літ складати по одному долярови на місяць. Длятого то подаю понизше табельку, за помочию котрої за кілька хвиль кождий може з'орієнтувати ся. Тож прошу кождого котрий, буде сумнївати ся, щоби уважно переглянув понизшу табельку, а доперва тогди най критикує мене після своєї совісти.

| По літах | Платив річно | Разом вложеного капіталу | три процент від капіталу | Капітал разом з відсотками |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Платив річно по 12 долярів. | $12 | $ | $ 12.00 |
| 2 | | 24 | .36 | 24.36 |
| 3 | | 36 | .73 | 36.73 |
| 4 | | 48 | 1.09 | 49.09 |
| 5 | | 60 | 1.47 | 62.46 |
| 6 | | 72 | 1.87 | 76.43 |
| 7 | | 84 | 2.29 | 90.72 |
| 8 | | 96 | 2.73 | 105.45 |
| 9 | | 108 | 3.16 | 120.61 |
| 10 | | 120 | 3.62 | 136.23 |
| 11 | | 132 | 4.09 | 152.32 |
| 12 | | 144 | 4.57 | 168.89 |
| 13 | | 156 | 5.07 | 185.96 |
| 14 | | 168 | 5.58 | 203.54 |
| 15 | | 180 | 6.10 | 221.64 |
| 16 | | 192 | 6.67 | 240.31 |
| 17 | | 204 | 7.20 | 259.51 |
| 18 | | 216 | 7.79 | 279.30 |
| 19 | | 228 | 8.38 | 299.68 |
| 20 | | 240 | 8.99 | 320.67 |
| 21 | | 252 | 9.62 | 342.29 |
| 22 | | 264 | 10.26 | 364.55 |
| 23 | | 276 | 10.94 | 387.49 |
| 24 | | 288 | 11.62 | 411.11 |
| 25 | | 300 | 12.33 | 435.44 |
| 26 | | 312 | 13.06 | 460.50 |
| 27 | | 324 | 13.82 | 486,32 |
| 28 | | 336 | 14.59 | 512.91 |
| 29 | | 348 | 15.39 | 540.39 |
| 30 | | 360 | 16.21 | 568.51 |
| 31 | | 372 | 17.06 | 597.57 |
| 32 | | 384 | 17.93 | 627.50 |
| 33 | | 396 | 18.82 | 658.32 |
| 34 | | 408 | 19.75 | 690.07 |
| 35 | | 420 | 20.70 | 722.77 |
| 36 | | 432 | 21.68 | 776.45 |
| 37 | | 444 | 23.29 | 811.74 |
| 38 | | 456 | 24.35 | 848.09 |
| 39 | | 468 | 25.44 | 885.55 |
| 40 | | 480 | 26.57 | 924.10 |
| 41 | | 492 | 27.72 | 961.82 |
| 42 | | 504 | 28.85 | 1002.57 |

З тої табельки довідалисьмо ся, що як хто вступить до „Союза“ або і до іншої орґанїзації в 18. роцї житя і буде платити кождого року по $12.00 то до 60 року житя, т. є. через 42 літ заплатить готівкою $504.00 а відсотків по 3°|₀ вийде на $498·57, що зробить разом $1002.57.

Тепер спитаю ся хто мав більшу користь — чи члени чи орґанїзація? Певно дістану відповідь, що член. Член діставав через 42 літ ґазету що тижня, що року календар, мав „гонор“ що був членом якоїсь орґанїзації, а по єго смерти дістала єго родина $1000.00 на „kant“. Але на такім молодім членї орґанїзація також не стратила нїчо. Тепер подивім ся на табельку а побачимо як стоїть рахунок такого члена, котрий вступив до орґанїзації в 30-тім роцї житя, а котрий також платив розмет по одному долярови на місяць до 60 року житя. Поглянньмо на повисшу табельку а сейчас переконаємо ся, що між одним а другим велика ріжниця, бо зобачимо кілько гроший зложено а кілько орґанїзація має доложити. Отже так: За трийцять літ виплатив до орґанїзації ні меньше нї більше, але кругло $360.00 відсотки по 3°|₀ принесли $208.51 що робить разом $568.56. Орґанїзація виплатила родинї $1000.00 отже доложила $431.49. Тепер йдім дальше. Вступив до орґанїзації 45 лїтний мущина і також умер в 60-тім роцї житя. Той ледви платив 15 літ і заплатив $180.00 з відсотків вплинуло $41.64 і зробило ся разом $221.64. Але і ту виплатила орґанїзація $1000.00. Але і на тім ще не конець. Загляньмо трошки глубше а там також про щось довідаємо ся. Вступає до орґанїзації Н. Н., 45 лїтний мущина. Має жену в Европі. Нїхто з членів Братства нїколи її не видїв, тож нїхто на знає того, що она слабовита і хорує від кількох літ. Наш новоприступаючий член подає в декларації, що його жена має 35 літ, що цїлком здорова, і т. д. Місцевий секретар відіслав декларацію до Гол. Уряду. Сей приняв його в члени. Наш новопринятий член платив розмет через цїлий рік по $1.00 місячно.

По роцї дістає відомість, що його жена умерла. Головний Уряд поробив відповідні кроки, як сего вимагає статут товариства, а переконавши ся, що жена члена Н. Н. дїйсно умерла виплатив посмертну запомогу яка належить ся за жену, т. є. 400 дол. Член Н. Н. отримавши гроші, сейчас вибрав ся до краю, бо мав там трохи ґрунту, тож мусїв з ним з робити якийсь порядок. Відїжджаючи до дому не повідомив нїкого в Братстві. Братство заплатило за него ще розмет за 2 місяцї а коли на третий місяць Н. Н. на мітинґу не явив ся, виключено його з орґанїзації. Доперва на таких членах може орґанїзація доробити ся!?

Тих кілька уваг подаю до відомости всїм членам і прошу не пустити їх „плазом“ але добре застановити ся над ними. Дальше прошу будучих делеґатів, щоби ту справу порушили на головній конвенції. А може мої замітки не подобають ся кому, бо скаже, що богато старших членів виступить з „Союза“. Але і на то можна найти спосіб а іменно: Тих котрі вже стоять в „Союзї“ треба лишити в спокою, однак і між ними треба зробити маленьку ріжницю. Котрі неперевисшили 20 року житя, ті най платять по $1.00 місячно, тих знов, що мають більше як 20 літ треба зачислити до тарифи. II, після котрої буде ся платити около $1.25 місячно.

Здає ся менї, що досить ясно представив цїлу справу. Думаю, що Чесні Делеґати коли зберуть ся на Конвенцію „Союза“ будуть старати ся, щоби дотепершну систему плачення розмету усунути, а на її місце завести нову, практичнїйшу. Тож чим скорше берім ся до дїла. Не будьмо безрадними та лїнивими Іванами, але полатаймо найнебезпечнїйшу позицію в нашій орґанїзації, поки маємо час.

*Михайло Білянський.*

## Книжки

які можна дістати вскладі книжок „Свободи“:

| | ціна |
|---|---|
| Америка | 15 |
| [illegible]оба кляс і чому робітники організують ся | 15 |
| Весела Книжочка з образ. | 35 |
| В старім і Новім краю | 25 |
| [illegible] про зьвірята | 5 |
| Емігрант | 15 |
| [illegible]овир | 10 |
| Журавлї | 10 |
| [illegible] зарібки, орґанізації і т. и. в Спол. Державах | 15 |
| Зуб за зуб | 10 |
| Коротка Історія Руси | 10 |
| Капітал і праця | 15 |
| Казка про Жидів | 15 |
| Книжка рахункова | 50 |
| Марія | 10 |
| Многострадальний народ | 20 |
| Навернений Грішник | 20 |
| Народний рух австро-угорських Русинів | 15 |
| Новий Завіт | $2 |
| О підземних скарбах | 25 |
| Оповіданя | 10 |
| Про нутро землї | 25 |
| Покуса | 10 |
| Про кінець сьвіта | 15 |
| Псалтир | $1 |
| Розмова Поляка з Русином | 10 |
| Релїґійні віроваця | 20 |
| Слово ч. 5. | 15 |
| Слово ч. 6. | 15 |
| Страшна пімста | 20 |
| Смерть | 10 |
| Степові люде | 15 |
| Страйк | 20 |
| Стріляй на смерть, робітнича драма | 15 |
| Сонник | 30 |
| Говариска ворожка | 15 |
| Хто з чого жиє | 15 |
| Які то є люди на землї, з 20 образками | 50 |
| Як мужик ходив до царя правди шукати | 15 |
| Через кордон | 15 |
| Руско-анґлїйский тлумач | 60 |

Молитвенники в красній оправі.

| | |
|---|---|
| Бог Надежда моя | $2.50 |
| Хлїб душі | 2.50 |
| Друг Душі | 1.50 |
| Друг Душі (в звич. опр.) | .75 |
| Молитвенник малий | 1.50 |
| Вінець | 1.50 |
| Зборник | 2.30 |

Також можна дістати:

| | |
|---|---|
| Книжочки колекторські церковні | 10 |
| Книжочки Братскі | 10 |
| Поминик померших душ | 10 |
| Метрики хрещеня | 3 |
| Метрики шлюбні | 3 |
| Метрики смерти | 3 |

Пишіть на адресу:
**Swoboda,**
184 Hudson St., New York.

## Чи буде конець сьвіта?

..Єсли займаєте ся сим важним питанєм, тоді конечно Вам читати отсі книжки, які дістанете за попереднім надісланєм гроший в Руській Книгарни у Вінніпеґу.

Флямаріон: Небо, з таблицями комет, зьвізд і планет, в гарній оправі .... $1.20
Др. І. Раковський: Про землю, сонце і зьвізди з образками .......... 25
Ю. Сірий: Про сьвіт божий 35
Туша Стечишин: Як повстав сьвіт .......... 15
Умінський: Як повстала наша земля і який буде єї конець .......... 20
Раковський: Вулькани .... 10
Др. Пулюй: Нові і перемінні зьвізди .......... 40
В. Ґеринович: Про воздух 15

Всі оті астрономічні книжки з гарними образками і дуже приступно писані.

Рівночасно доносимо, що найновійша почта привезла Руській Книгарни много нових, дуже гарних книжок, з котрих поручаємо Вп. Родимцям слідуючі:

Кобзар, нове повне виданє .................. $1.00
Всесьвітна Історія ....... 60
Як Болгари добули собі свободу .............. 15
Порадник для аматорских театрів ........... 20
Твори Ізид. Воробкевича 60
В затінку й на сонци ..... 25
Сьпівомовки Руданьского 30
Девять братів і десята сестриця Галя ........... 15
Кровавий шлях в II. томах 40
Князь і жебрак .......... 50
Записки Українця ....... 50
На далекій півночи ...... 50
Дивний сон і 2) про чуда сьвятих Демазія і Панкрація .............. 10

Пишіть по наш загальний катальоґ з весняним додатком на адресу:

**Ruska Knyharnia**
**850 Main Str., Winnipeg, Man.**
Canada.

---

**ДАРОМ!** Дамо Вам вовсім даром сю прегарну, зі срібними обкладками, $10-долярову гармонію, за розширене нашого тютюну між вашими приятелями. Се є перворядний інструмент, за котрий в склепі заплатилибисьте $10.00. Ми не рахуємо Вам за ню ані цента.



Пішлемо Вам в ріжних ґатунків як російский, австрійский, турецкий і босняцкий тютюн до файки або на папіроси, всего вартости $6.00. Ви можете легко продати сей тютюн Вашим знакомим, позаяк се суть найлутші сьвітові тютюни, які Европейці так дуже люблять. В сей спосіб Ви поможете нам розголошувати наш тютюн. В тім самім пакунку враз з тютюном ми пішлемо Вам сю милозвучну гармонію. За тютюн однак числимо Вам лиш $6.00. Можете нам післати у листї $1.00 наперед, а решту $5.00 заплатите в найблизшім Вам експресовім офісі, до можете оглянути тютюн і гармонію. Єсли пришлете нам цілу суму $6.00 рівночасно з замовленем, пішлемо Вам ще як осібну премію старокрайову файку або машинку до роблення папіросів. Деякі з наших костумерів приcилали нам вже замовленя по кілька разів і поручували наш тютюн своїм приятелям, що є ознакою, що ми єсьмо вірогідними і робимо се що говоримо. — Гроші звертаєсь кождому невдоволеному, єсли звернете до 7 день. Не зволїкайте, а замавляйте сейчас, заки ще не пізно.

**EUROPEAN TOBACCO CO.**
33 LEONARD ST., Dep. 52,
NEW YORK. 25

---

## ВИРОБИ БРАЦК[І]

**шашлі, шапки, відзнаки, хоругви, уніформи.**

Цінник і пробку висилає даром



Можете писати до нас по руски, словенски або польски.

**R. H. MORGAN**
13 N. MAIN ST.
SHENANDOAH, PA.

---



**АРТИСТ РІЗБЯР**
## Евгеній Василенко
виконує усякі роботи
заходячі в обсяг церковної штуки, як: 24

ІКОНОСТАСИ
ВІВТАРІ
ПРЕСТОЛИ
БАЛЬДАХИНИ і т. д.

**Золотить і малює ікони**
Усї роботи виконує добросовісно

EUGENY VASYLENKO
337 W. Center St., Shenandoah, Pa.

---

**Руска Аґенція Корабельна і Пересилка Грошей**



**з кавцією 15.000 долярів і під контролею Стейту Ню Йорк.**

**184 Hudson Str., New York, N. Y.**

Ся Контора залагоджує слідуючі справи:

**Пересилає** Гроші до всіх країв по цінах можливо найтанших і як найскорше.
**Продає** Шифкарти на ріжні лінії корабельні до старого краю і з краю до Америки по найтанших цінах.
**Виробляє** повновласти, контракти купна і продажи заосмотрені підписом конзуля; перепроваджує велкі инші справи зі судами і старокраєвими властями.
**Полагоджує** справи військові, як увільнене від асетирунку, військової контролї, увільнене від вправ, і т. п.
**Міняє** гроші — старокраєві на американьскі і американьскі на краєві після біжучого курсу.

Адреса:
**Ruthenian Exchange**
184 Hudson Str., New York, N.

---

# HASSAN

18-21

## Циґаретки
**з корковим закінченем.**

Лиш подумайте! Десять таких циґарет з найліпшого і пахучого тютюну за 5 центів! Так цінних циґаретів доси не було. Се є одинокий витвір нашої довголїтної практики і великих улекшень у виробі. Продаєсь їх всюда.

5¢




The American Tobacco Co.
111 Fifth Ave., New York City

---

## ПЕРША АМЕРИКАНСЬКА „РИЗНИЦЯ“
під покровом сьв. Арх. Михаїла.
**„RYZNYCIA“, 114 Chestnut Street, SHENANDOAH, PA.**

**Має склад і виріб річей церковних як:**

Фелони чорні від ................................$30—65.00
Ризи сьвітлі від.......... $35, 40, 55, 60, 80 і висше
Стихарі від.............................. $6.00 „
Ручники, илитони, хоругви з образами від $30.00 і в.
Чаші від........................ $20, 35, 40, 50 і висше
Ліхтарі, Служебники, Евангелія від $20, 45, 55, 60 і 80.00 дол.
☞ Цьвіти на престол і до сьвічок по ріжній цінї.

Приймає ся замовленя на нові річи і до направи старі ризи.
ВИРОБЛЯЄ СЯ ВІДЗНАКИ БРАТСКІ, ПАСИ і проче.

### Сьвітло церковне:

**СЬВІЧКИ ВОСКОВІ** (декоровані) з образками по 26 цнт. за фунт, 1 на фунт, 2 на ф., 3 на ф., 4 на ф., 6 на ф., 8 на ф. і 14 на фунт.
Сьвічки воскові ручно декоровані 50 цнт. за фунт, 2 на ф., 4 на ф., 6 на ф. і 8 на фунт.
Тройці ручно декоров. 5, 6.50, 7, 9.50 д. | Угля до кадильниці . . . . . 28 цнт.
Пачка (120) запалячів . . . 24 цнт. | Олива ґальон . . . . . . . 1.10 дол.
Сьвічки воскові до надставлюваня 3 на фунт 22 цт.
„ „ 4 на ф. і 6 на фунт........... 22 „
Офірки воскові 16 на ф. і 18 на фунт ......... 22 „
Сьвічки стеаринові.................................. 16 „
„ „ 4 на ф., кручені 4 на ф., 6 на ф. і 1 на фунт.
Сьвічки на престол (extra) 37 цт. за фунт, воскові жовті 1 на ф. і 6 на фунт 30 цнт.
**Кадило 50 і 55 цнт. за фунт.**

---

## Михаїл Роздільский,
АРТ. МАЛЯР

малює церковні образи, декорації і куртини театральні і прикрашує стіни в церквах в ріжних стилях після власних плянів. 17-

**MICHAEL ROZDILSKI**
319, 3 Ave., Scranton, Pa.

---

## „ДУШПАСТИР“

**се прекрасна, щиро-руська церковно-народна ґазета.**

Виходить в Філядельфії кождого місяця, подає гарні науки духовні і відомости зі сьвіта. В „Душпастир-и“ друкують ся важні для всіх оголошеня гр. кат. канцелярії Епископської. Не брак там і жартів веселих та сьмішних, і красних образків. „Душпастир“ всім подобає ся — всі его хвалять.

Коштує на цілий рік так тут в Америці як і до старого краю всего лиш **$1.20.**

**Читайте, що пишуть за „Душпастир“:**

Canora, Sask., Canada, Март 29, 1909.

*Всечесна Редакціє Душпастиря! — ....Признаю Вам щиру правду, що нїяка часопись так не вдоволила мене, як ся наша, дорога часопись „Душпастир“... Ся часопись то єсть так, якби в дуже сильну посуху, легкий, маннистий дощ... Нехай засіяє благодать Божа над сим початком так гарного і сьвятого дїла! — З поважанем Олекса Хабун.*

Подібні похвальні листи приходять до Редакції „Душпастиря“, майже що дня. Тож замовляйте „Душпастиря“ чим-скорше для себе і для Ваших свояків і знакомих тутки і в краю.

„Душпастир“ повинен бути в кождій руській хаті.

Гроші на „Душпастир“ треба посилати (найлїпше почтовим моней-ордером) на імя:
Rev. J. Boyarchuk, 821 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

---

## Оден з найбільших броварів в Америці.

Варить пиво на краєвий спосіб без всяких примішок.

Хто лиш раз покоштує сего пива, то иншого вже не буде пити.

Голова від него нїколи не болить, бо есть здорове і поживне.

Не треба его зрештою хвалити, бо добре само за себе говорить.

**E. ROBINSON'S SONS,**
**Lager Beer Brewery,**
**435 to 455 N. 7-th Str., Scranton, Pa.**

Telephone calls:
General Office 2333, Night Call 4854.

---

## Варто прочитати! Фарми! Варто прочитати!

**Хочете мати свій власний дім і кавалок землї, котра може Вам принести від 200 до 500 долярів доходу від акра?**

**Хочете мати запевнену будучність і жити щасливо і в достатку?**

## Читайте з увагою!

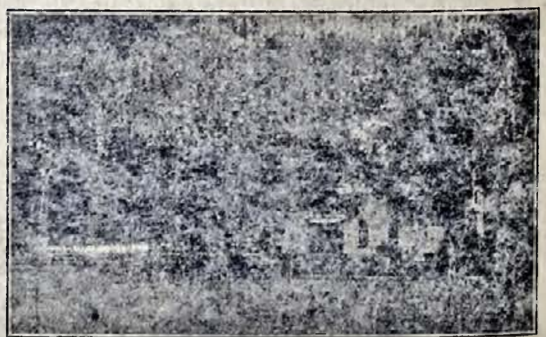
## Купіть 10-ть акрову фарму в Yorktown, Virginia.

В тім огороді Сполучених Держав, при впливі ріки York до заливу Chesapeake. Нема там зимна нї горяча. Два жнива в році. 10-ть акрів найліпшої землї в сьвіті запевнить кождому незалежне житє, позаяк вчасні ярини і їх легка продаж на місци може принести $200 і більше доходу від акра.

Поучаємо кождого, як і що сіяти. Удержуємо фахового учителя рільництва і маємо досьвідчальну фарму, котра служить як школа для управи. Маємо також фарми зі всякими будинками і інвентаром в всіляких цінах.

Дорога з Philadelphi-ї коштує $3.50 цнт. Напишіть по близші інформації і коли хочете приїхати.

**CHESAPEAKE LAND CORPORATION, 902 Walnut St., Philadelphia, Pa.**



**Купіть 10 акрів,**
заплатїть часть, а решта майже сама сплатить ся.
Робота запевнена кождому купуючому.
Фарми без будинків. 21
$100 готівкою. $10 місячно